

BUITEN

2^e JAARGANG N°. 2

ZATERDAG 11 JANUARI 1908.

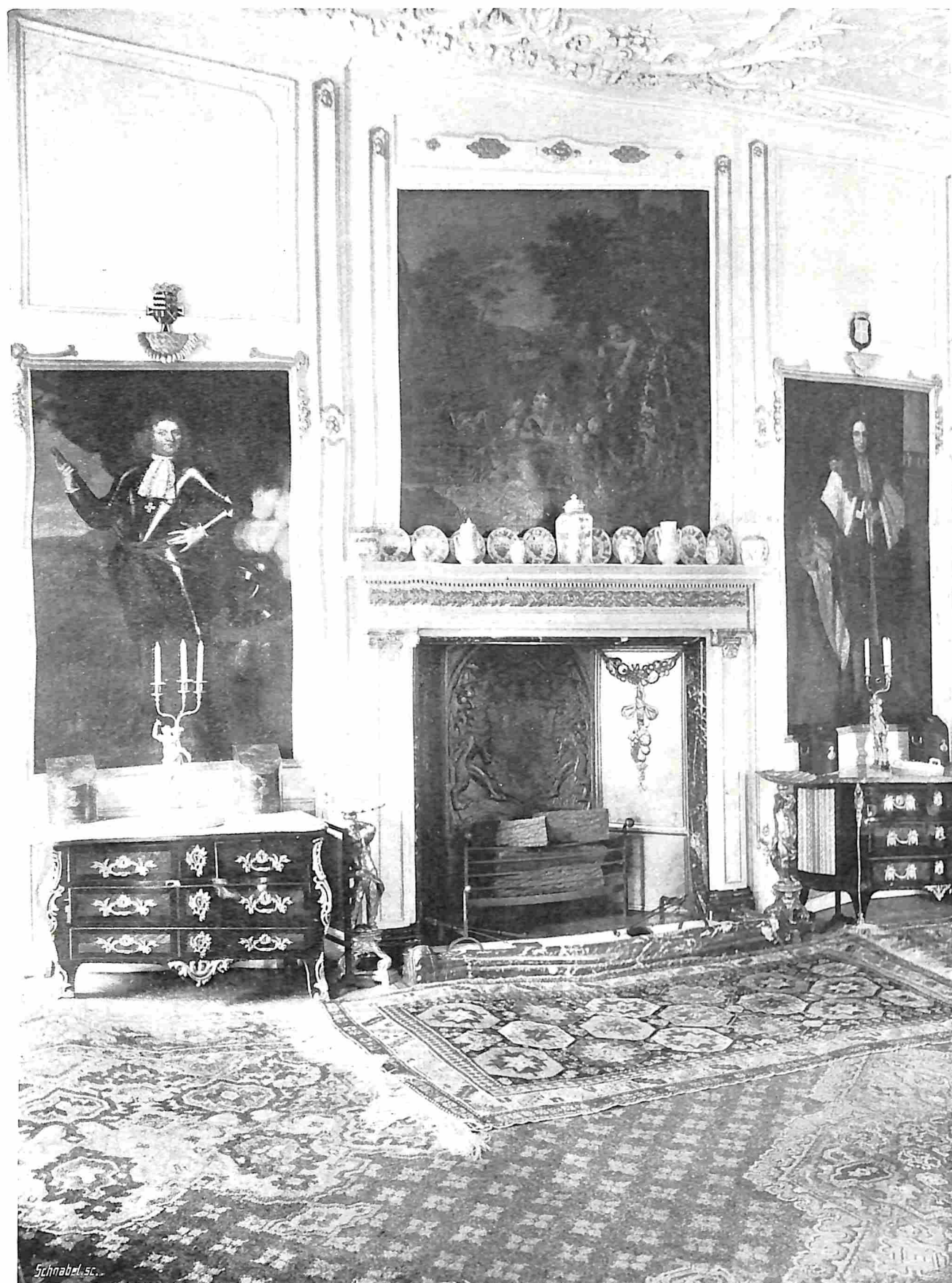

Foto Aug. F. W. Vogt.

SCHOORSTEEN IN DE EETZAAL VAN HET HUIS AMERONGEN.

REDACTIE:
HENRI VAN BOOVEN, te HILVERSUM.
MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (Gebouwen, wooninrichting, meubelen, verlichting, verveering, enz.) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: W. BAX JR., A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, H. J. DAMMERMAN JR., J. W. HANRATH, E. RÜMPOL, AUG. SASSEN, PROF. K. SLUYTERMAN, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK. BLOEMEN- EN MOESTUIN; (Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters): J. M. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, M. LEUNENBURG, A. SCHUTTEVAER, E. TH. WITTE. FOKKEN EN KWEEKEN: (Paarden, runderen, wolven, honden, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bijen): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, J. KOOIMAN, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT. FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOEK, F. F. BRUYNING JR., WOUTER COOL, DR. A. J. M. GARJEANNE, G. A. M. GARJEANNE, MEVR. C. DE VRIES-BLOM. HYGIËNE, (Tuinsteden) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASÉ, G. OOSTERBAAN. LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (Cultuurplanten, woudflora, vereeling van gewassen, enz.) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., V. R. V. CROESEN, S. R. VON FRANCK, I. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEER, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES. LEVENDE NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDRAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, MEVR. A. BIJL VAN SLOOTEN, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN, HENRI M. DEKKING, P. FRANSSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, J. HORA ADEMA, DR. EDW. B. KOSTER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, MEJ. B. STOLK, P. TEUNISSEN, DREVES UITTERDIJK. METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND. SPORT: (Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, visschen, watertochtsjes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijdten) H. F. ADAMS, LUIT. H. BIERMAN, J. COUCKE, PROF. P. H. DAMSTÉ, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN, W. WESTRA.

INHOUD:

Uitstapjes. IV. Na den winterstorm a. h. Noordzeestrand, door J. Daalder Dzn. blz. 14
Het fotografeeren van landschappen en de belichting bij verschillende lichtsterkten, door Mevr. A. M. E. Kaiser-Nell 15
Het huis te Amerongen, door E. Ruempol, geïllustreerd (vervolg) blz. 13 en 16
De groote kater Peter vertelt zijn geschiedenis, geïllustreerd (vervolg) blz. 19
Was en kunststraat, door Ch. H. J. Raad, geïllustreerd 20
't Spantouw, of hoe 't an kwam tussehe Louw en Guurt, door M. Kramer 20
Zwerfsteenen, door Dr. A. J. M. Garjeanne, geïllustreerd 22
Varia 23
Succu, door E. Th. W., geïllustreerd 23

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.
Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.
Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.
De Uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

UITSTAPJES.

IV.

NA DEN WINTERSTORM AAN HET NOORDZEESTRAND.

DE storm heeft uitgewoed. Vredig ziet het winterlandschap er uit en de zee golft rustig, alsof ze zich geen kwaad bewust is. Geniet nu van de zacht voortgestuwde brandinggolfsjes langs het vaste strand, en zie er niet in den aanblik van haar, die nog gisteren trotsche schepen tot wrakken beukte, en zeemanslevens en handelsschat- ten verloren deed gaan!

Scholeksters en drieteenige strandloopers zijn er nu zoo goed als anders, maar we willen er geen aandacht aan schenken. Wel doen we dat aan dien grooten witten vogel, met de zwarte einden aan de vleugelpennen. Bij onze nadering laat het hier een blazend geluid hooren, en gaarne zou het wegvliegen, doch het mist daar toe de kracht. 't Is een vogel, die tot de Rotspelikanen behoort, en zijn naam is Jan van Gent (*Sula bassana*). Waggelend gaat hij verder op zijn zwarte roeipooten, waarvan elke teen zich kenmerkt door een groene streep. Zulke pooten, waarvan al de vieren door vliezen verbonden zijn, mogen zeer geschikt wezen voor zwem- en duiktoeren, tot loopen dienen ze den vogel maar zuinig. Slechts zelden treft men een Jan van Gent bij ons aan. Uit

vrijen wil schijnen deze vogels, die elk voorjaar hun eenig leggen op de kale rotsen van de Schotsche kusten en van de eilanden daar benoorden, niet naar onze stranden te komen. Alleen na zware stormen komen hier eerst getracht hebben en uitgehonderde dieren voor, die stellig eerst getracht hebben tegen den sterken wind op te tornen, en zich pas na zware uitputting voor den wind hebben laten aldrijven. Daardoor ook vindt men nog meer doode dan levende en jongen (die zich kenmerken door een zwartbruine, met witte puntjes bezaaide kleu- op de bovendeelen) van den Jan van Gent.

Er is meer te zien na den storm. Geef acht op het kleine, roet- zwarte vogeltje, dat daar op de oppervlakte der zee wandelt. 't Is een diertje, dat aangeduid wordt met den naam Storm- vogeltje (*Procellaria pelagica*) en dat zich kenmerkt door een snaveltje, waarop de neusgaten in twee buisjes uitkomen, zoodat het is, alsof er een fluitje op den bek ligt. Daar vliegt het diertje heen met langzame vleugelslagen, en wij zijn blijde, het van nabij te hebben mogen zien, wat niet aan iedereen vergund wordt.

Heel aan den waterkant vinden we een dooden vogel, waarvan vooral de kop onze aandacht trekt. De bek is rood gekleurd, hoog en sterk zijdelings samengedrukt en van dwarse groeven voorzien. Boven het oog ziet men een hoornachtig lapje en er onder een onbevederde plek. De bovendeelen en een kraag zijn glanzig zwart en dicht bevederd, de overige deelen zijn helder wit. 't Is een voorwerp uit de familie der Alcide of Alkachtigen en zijn naam is Papegaaiaidruiker (*Fratereula arctica*). Ook deze vogel vertoont zich alleen bij ons, wanneer de sterke wind hem her- waarts heeft gedreven.

Wanneer we verder rond zien, kunnen we op de zee vinden andere Alkvoegels, gewone Alken met zwarten, gegroefden snavel en Zeekoeten, die er in kleur veel op gelijken, doch die dadelijk te kennen zijn aan den puntigen bek. Wanneer ze op het strand zijn gekomen, kan men ze gemakkelijk vangen, daar hunne vormige vleugels niet tot vliegen geschikt zijn, en de gevliesde achterlijk geplaatste pooten alleen een waggelenden gang toelaten. Zwemmen en duiken doen deze vogels uitstekend en bijna steeds houden ze zich op de zee op. Ze broeden in het hoog- Noorden.

Mantelmeeuwen met leizwarte vederen op de bovendeelen vliegen gemakkelijk boven de zee, echte „zeekagen“, die aan den ouden Donders uit „de Vliegende Hollander“ doen denken. Mooie vogels zijn het, en ze zijn voor geen klein geruchtje ver- vaard. Zelfs wanneer de bulderende storm met dood en verderf dreigt en het golvenschuim doet opspatten tot aan der duinen toppen, dan nog zet de *Larus marinus* zich op het zilte nat, en ze klappert met den snavel als „den ouden Donders“ en wie het verstaan wil, hoort duidelijk de woorden „overwinnen of sterven“.

Somtijds ook komt aan het strand voor de kleine Mantelmeeuw (*Larus fuscus*), kenbaar aan mindere grootte en aan de gele pooten. Wanneer we ons hebben verlustigd bij de zeilende vlieg- bewegingen van Mantel- en Zilvermeeuwen, ontwaren we niet ver van de kust verscheidene zwarte vogels. Het zijn zee-eenden en ze behooren tot de soorten Zwarte Zeeëend (*Oidemia nigra*) en Bruine Zeeëend (*Oidemia fusca*). De laatste onderscheidt zich van de eerste door witte vleugelspiegels en door een wit vlekje onder ieder oog. Bij beide soorten hebben evenwel de mannetjes overigens glimmend zwarte vederen, terwijl de wijfjes zich ken- merken door bruine boven- en lichtere onderdeelen. De mannet- jes van *O. nigra* hebben een knobbel aan den wortel van den bovensnavel, die zwart gekleurd is, doch oranje aan de neusgaten vertoont; ook de mannetjes van *O. fusca* hebben een oranjege- kleurde vlek op den zwarten bek, doch deze strekt zich niet uit op den voorkant en langs de zijden.

Zwarte Zeeëenden komen somtijds in zoo'n sterke hoeveelheid voor, dat een gedeelte van de zee, als het ware, er mede over- dekt is. Slechts enkele malen verdwaalt een voorwerp dezen soort naar onze binnenwateren, waar men het dan aantreft tus- schen Bril-, Topper- en Kuifeenden.

Links van ons zit op het strand een troepje kleine meeuwen. Ze behooren niet tot de veel voorkomende Storm- noch tot de Kokmeeuwen, die aan de groene en aan de roode pooten zijn te kennen. De meeuwtjes hier voor ons hebben den staart een weinig uitgesneden en de pooten zijn zwart. Ook vallen in het oog een zwarte vlek achter de wangen en een zwarten kraag aan den grond van den achterhals. Kon men er zeer dicht bij komen, dan zou blijken, dat deze meeuwsoort een citroengelen snavel heeft en dat aan elken poot in plaats van een achtereentje, een klein knobbeltje aanwezig is. Juist naar dit kenmerk heet de vogel Drieteenige Meeuw (*Rissa tridactyla*). In iederen winter komt deze soort hier in grootere of kleinere vluchten voor, waaronder dikwijls voorwerpen zijn uit het eerste levensjaar, kenbaar aan den nog zwarten snavel en de grijze nekvederen.

Wanneer we onze wandeling voortzetten, komen tot ons een moedige geluiden en weldra trekken aan ons oog voorbij eenige groote witte vogels met lange nekken. 't Zijn Wilde Zwanen van de soort *Cygnus musicus*, waarvan verteld wordt, dat ze een zwanenzang zingen, wanneer hun einde nabij is. Des zomers ziet men deze vogels nimmer bij ons.

Hoor: „rrott, rrott!“ Dit is weer het geluid van andere groot- vogels. 't Zijn Rotganzen (*Branta bernicla*), die zeer talrijk voor- komen en zoowel bij nacht als bij dag haar eentonig geluid laten hooren; ze zijn grootendeels zwart en donkergrijs en aan beide zijden van den voorhals hebben ze een dwars veld van met wit

gestreepte vederen. Ze behooren tot de familie der Zeeganzens, waaruit ook soms voorwerpen voorkomen van de Brandgans (*Branta leucopsis*), die witte en zwarte vederen in schoone afwisseling draagt, en van de Roodhalsgans (*Branta ruficollis*), een meer zeldzame gast, met fraai roodbruin op krop en hals, en donker zwart en helder wit op de overige deelen.

Roofmeeuwen van verschillende soort schieten door de lucht en vervolgen de kleine meeuwen zoo lang, totdat ze een pas gevangen vischje of ander lekker beetje laten vallen.

Jammer, dat nog zoovele vogels op jammerlijke wijze omkomen in de lange staltnetten, vooral bij ruw en donker weer.

J. DAALDER DZ.

Het fotografeeren van landschappen en de belichting bij verschillende lichtsterkten.

FOTOGRAFEEREN! En wie fotografeert tegenwoordig niet? Is er ook aangenaamer, fraaier en dankbaarder sport dan juist de fotografie? Vooral sedert de gebroeders Lumière te Lyon ons, door hunne prachtige uitvinding der kleurenfotografie, die zulke onvergelykelyk schoone resultaten geeft, een groote schrede voorwaarts hebben doen gaan op den weg ter volmaking! Want aan het volmaakte grenzen zij, die fotografische diapositieven in natuurlijke kleuren.

Zeker, het is nog maar een eerste schrede, maar deze reeds spoort ons aan het fotografeeren met meer ernst te beoefenen, want een zeer nauwkeurige en in alle deelen juist belichte opname is, vooral bij kleurenfotografie, de hoofdzaak. Een ieder, die fotografeert, moet thans iets goeds kunnen voortbrengen, en al is het dan ook al geen kleurenbeeld, dan toch een goede opname op een gewone plaat kunnen maken. Maar toch, veel wordt er gefotografeerd, veel goeds gelukkig, maar veel ook, dat werkelijk slecht is. Dikwijls wordt de oorzaak van leelijke of slechte opnamen gezocht in de camera, in de platen, in het ontwikkelen en nog in tal van andere omstandigheden, terwijl zij toch in de meeste gevallen bij den amateur-fotograaf zelf ligt: want met de eenvoudigste camera kan deze zeer goed, ja, zelfs zeer mooi werk maken, mits hij toegerust is met de kennis van „licht”, d.w.z. als hij weet, wat het licht op de fotografische plaat doet, hoe hij belichten moet, hoe de belichting van het gekozen onderwerp moet zijn, en als hij de kracht van het licht kent.

Het fotografeeren van landschappen, niettegenstaande zijn vele eigenaardigheden, die soms moeilijkheden zijn, is steeds een zeer dankbaar werk, maar vereischt, juist om die moeilijkheden, meer studie, en ook hierin leert ons de ondervinding den besten weg.

In hooge mate is de verlichting van het onderwerp een kwestie van groot belang, daarna volgt de belichting, beiden vereischen oefening en studie.

Oppervlakkig beschouwd schijnt een zonnige, heldere dag al wat wij nodig hebben om in den zomer met een korte belichting liefst moment-opname — en in den winter met een langere belichting, een goede foto te maken.

Toch is dit juist niet altijd het geval. Wanneer men een voor het oog bijzonder aardig landschap ontdekt, is het een hoofdvereischte eerst op de instelruit of op den zoeker — al naarmate men een klap- of statief-camera, dan wel een hand-camera gebruikt — te zien of alles, na de camera loodrecht te hebben gesteld, den zelfden indruk weer geeft als dien, welken wij er van ontvingen. Want het is een vaststaand feit in de fotografie, dat wat voor ons oog fraai en aardig lijkt, niet altijd geschikt is voor een fotografische opname. Dit vreemde verschijnsel vindt zijn oorzaak voornamelijk in de plaatsing der voorwerpen en in de belichting van het geheel. Zoo kan bijv. een landschap met veel, verwijderd verschiet, dat schilderachtig voor ons oog is, op de fotografie ons een geheel anderen indruk geven, dan dien, welken wij er van ontvingen, toen wij het fotografeerden. Dit komt, doordat de voorwerpen in het verschiet te ver verwijderd waren en het lichteffect dus geen indruk meer op de foto gaf.

Een heldere zonnige dag is dan ook niet altijd nodig om mooie foto's te maken. Dezen hebben wij gaarne voor landschappen, waarin veel zwaar geboomte op den voorgrond voorkomt: immers mooi door de zon beschenen boomen geven ronding, of liever relief aan een landschap en de bepaling van den belichtings-tijd wordt er door vergemakkelijkt, daar door de zon beschenen boomen korter belicht kunnen worden, dan in de schaduw staande groene voorwerpen. Groen en rood toch zijn kleuren, die langzamer op de plaat inwerken, dan andere kleuren. Er dient dus bij fotografische opnamen hoofdzakelijk op de verlichting van het gekozen onderwerp gelet te worden, dit alleen kan door zijn lichteffecten ons den goeden indruk weergeven, ja, soms zien wij een verrassend schoon stukje natuur zoo mooi teruggegeven, dat de gedachte aan kunstloze fotografie weggaat en het een waarlijk artistiek plaatje wordt.

De verlichting dus moet voor den amateur-fotograaf hoofdzaak zijn, wil hij mooi werk leveren. Zoo kan men op nevelachtige herfst- of winterdagen mooie opnamen maken, terwijl ook heldere dagen, met veel „wind” soms uiterst geschikt zijn om een beeld te geven, waar atmosfeer in is, en waarin dus de natuur zoogetrouw mogelijk gecopieerd wordt, wat bij het fotografeeren van landschappen toch de bedoeling is. Daartoe is het noodzakelijk,

dat de „stemmingen” in de natuur, die ons het meest frappeeren, behouden blijven.

Een nevelachtige herfst-dag, als een nevel, gelijk kant zoo fijn, tusschen de boomen hangt en het verschiet geheimzinnig voor ons oog omsluit, kan zoo iets in een landschap leggen, dat ons een diepen indruk geeft, dien wij gaarne door middel onzer fotografie zouden willen vasthouden. Nu zou men denken dat, als wij dat mooie onderwerp even kicken, liefst „moment”, wij het dan hebben — integendeel! Want ontwikkelen wij onze opname, dan komt er iets geheel anders te voorschijn: een heel harde, heldere, en, zooals amateurs het meestal noemen, heel „scherpe” plaat. Maar dat zacht-nevelachtige, dat fijn-atmosferische, dat ons juist zoo bekoorde, wij zoeken het te vergeefs terug. En toch, met goede belichting hadde het weergegeven kunnen zijn en door goede belichting alleen móét het weergegeven worden, want de natuurlijke kleuren, die wij nog zagen, toen wij het landschap bekeken op de instelruit of den zoeker der camera, vervallen in het cliché natuurlijk.

Wil men nu zulk een mooi stukje natuur zoo getrouw mogelijk fotografeeren, dan moet men eerst zijn camera langzaam instellen, zoodat alles, wat men wenscht te fotografeeren, goed op de plaat verdeeld is. Met open diafragma (dit is een belangrijk hulpmiddel bij de belichting van fotografische opnamen en mag vooral niet over het hoofd worden gezien, daar anders het beeld op de instelruit slecht zichtbaar is), stelt men nu in. Is de lens een aplanaat, dan stelt men scherp in op den voorgrond; is zij echter een anastigmaat, dan dient scherp op het midden der plaat gesteld te worden. Bij het gebruik eener handcamera moet men eenigszins anders te werk gaan: men draait de lens voor dichtbij gelegen landschappen een slag naar voren en stelt haar voor een ver afgelegen verschiet op oneindig. In het laatste geval zal een momentopname of een zeer korte belichtingstijd met klein diafragma een goed beeld geven. Ook voor dichtbij gelegen landschappen gebruike men een klein diafragma, maar neme den belichtingstijd langer. Werkt men met een aplanaat, zooals wij eerst zeiden, op een statief-camera, dan gaan wij, na het instellen het beeld diafragmeeren, zoolang, totdat ons oog alles, ook den achtergrond en dus ook den nevel, duidelijk op de instelruit ziet afgeteekend. En dan gaat men over tot het bepalen van den belichtingstijd. Dit is nu zeer moeilijk. Het is n.l. misschien niet algemeen bekend, dat er juist op zoo'n nevelachtigen dag meer licht is dan op een dag met zon. De nevel toch werkt als prisma's aan een lamp; vooral, wanneer de zon op den nevel schijnt, doet zich dit verschijnsel voor. Wij komen hierdoor al gauw tot overbelichting, ja, wij zullen zelfs móéten overbelichten, willen wij den achtergrond goed kunnen weergeven. De nevel n.l., die uit den grond opstijgt, doordat de zon den kouderen vochtigen grond beschijnt, geeft door zijn witte kleur licht af, vooral op den voorgrond; maar in het verschiet is de werking anders. Daar moeten wij door dien muur van waterdamp heen fotografeeren. Hoe verder dat verschiet af gelegen is, des te dikker en dus des te dichter is die muur. Het ligt alzoo voor de hand, dat de achtergrond, wil hij met nevel en al goed weergegeven worden, langere belichting vereischt. Het gevolg is nu, dat de juist het felst belichte gedeelten van de plaat meer of minder overbelicht zullen zijn. Dit moeten wij met het ontwikkelen trachten te verbeteren.

Let men nu op de enkele lichtsoorten, die bij het fotografeeren van landschappen in aanmerking komen, dan leert de ondervinding, dat een dag zonder zon, met zoogenaamd somber weer, het beste, n.l. het „verstrooid licht” geeft, dat o.a. zich bij uitstek leent voor het doen van buiten-opnamen, waarin huizen of villa's voorkomen. Met dit licht heeft men minder kans harde negatieven te krijgen. Is de hemel echter *wit* bewolkt, dan zal, vooral in den zomer, het licht zeer sterk zijn en een korte belichting dus aan te bevelen. Bij grijze bewolking zal echter het licht veel minder intensief zijn en dientengevolge moet er langer belicht worden.

Toch kunnen de belichtingen op de tegenwoordige platen allen zeer kort zijn, doordien de gevoeligheid der emulsie der platen in de laatste jaren zoozeer verhoogd is. Ook de lenzen verschillen in snelheid, zoodat het wel voorkomt, dat men bij moment-opnamen nog met overbelichting te kampen heeft. Dit ondervindt men vooral bij strand-opnamen: op het strand toch is het lichter dan ergens anders, want niets is er, dat het licht daar tegenhoudt, terwijl de weerkaatsing van de zon op het water de licht-kwantiteit nog aanmerkelijk verhoogt. Daarom zij hier op heldere dagen een klein diafragma met een moment- of instantané-belichting aanbevelen.

De verlichting van het onderwerp behoeft niet altijd precies van voren te zijn, zoodat de fotograaf de zon of het licht in den rug heeft. Men kan integendeel zeer mooie lichteffecten verkrijgen met zij- of schuin-invallend licht, terwijl in enkele gevallen een tegenlicht-opname wel eens wenschelijk kan zijn. Natuurlijk zijn de belichtingstijden afhankelijk van de verlichting van het onderwerp, maar een andere regel dan de practijk laat zich moeilijk geven. „Oefening kweekt kennis”, vooral op fotografisch gebied. Maar alleen dan kan de practijk een goede leermeesteres zijn, als men op de geringste kleinigheid acht slaat en in volgende fotografische proeven benut. En dan zal men inzien, dat de geheele kunst der landschap-fotografie te herleiden is tot een kennis van het licht en zijne eigenaardige effecten en een nauwkeurige studie er van geen overdaad, veeleer een gebiedende noodzaak is.

MEVR. A. M. E. KAISER-NELL.

Foto Aug. F. W. Vogt.

DUBBELE BRUG VOOR HET HUIS AMERONGEN.

HET HUIS TE AMERONGEN.

(Vervolg).

ADELHEID of Alijdt huwde in 1586 met Thomas Maria van Wingevelt, Ridder, Heer van Grenu en overleed in 1619. Toen zij, weduwe geworden van dezen Engelschen kolonel, die zijn bezittingen had bij Londen en in het graafschap Kildar in Ierland, in 1609 het Huis Zuilestein voor tienduizend guldens verkocht had aan Joan van Renesse van der Aa, Deken van St. Jan te Utrecht, die in 1613 het gedeelte van Amerongen, dat den Domproost toebehoorde en vervolgens de heerlijkheid Zuilestein uitmaakte, in erfpacht ontving (voor zes gulden 's jaars!) — toen kwamen de bezitters van de heerlijkheid Amerongen tegen dezen verkoop op, daar zij beweerden, dat Zuilestein als fidei-commis niet buiten dat geslacht mocht gaan. Tergelijkertijd voerde men hevige geschillen over de grensscheiding der twee aan elkander grenzende heerlijkheden. En deze geschillen liepen zoo hoog, dat de Staten der provincie er in betrokken werden, maar deze beproefden vruchteloos beide partijen te bevredigen. Eindelijk trad Prins Frederik Hendrik van Oranje als bemiddelaar tusschenbeide en nadat het hem gelukt was de oneenigheid te beslechten, kocht hij voor zich de heerlijkheid Zuilestein aan — welk goed langs voor ons onnaspeurlijk gebleven wegen tientallen van jaren eindelijk weer terugkeerde aan het geslacht van Reede van Amerongen.

Maar voor den schrijver van de geschiedenis van het Huis van Amerongen is van grooter belang de strijd over het eigendom van deze heerlijkheid, gevoerd tusschen de twee zoons van baron Goert: Adriaan en Frederik.

Bij de erfmaking, waarbij de heerlijkheid en het Huis te Amerongen aan Frederik vervielen, had baron Goert uitdrukkelijk bepaald, dat indien zijne zonen of een van hen huwelijkte aan personen, hem ongelijk van naam of wapenen, of aan bastaarden, of aan personen, die handwerken uitoefenden, dat de zoodanigen dan de goederen, hun toebedeeld, niet genieten, maar daarvan verstoken zouden zijn.

„De expressel. text van denselven testamente” — gelijk het heet in de „Reprochen den hove van Utrecht overgegeven vuyt den naeme ende van wegen Jonckheer Adriaen van Rheede H. tot Saesvelt etc. gedaechde in conventie ende eijser. in reconventie op ende iegens alsulcke frivole informatie, stucken, acten ende pretense monumenten alse den selven Hove overgelevert syn

by Jonckheer Frederick van Rhede Impt. in conventie ende verweerder in reconventie” — bepaalde:

„Mit expresse conditien dat indien onse soons ofte eenich van dien hem hylciten aen ongelycke persoonen van naem ende wapenen ofte bastaerden, mechanycque persoonen etc. sullen onse goederen hemluden toegedeylet niet genieten, maer gefrustreert syn.”

Frederik nu, die kanunnik was in het kapittel ten Dom te Utrecht van St. Maarten, was 14 Juli 1550 geboren, stond zijn kanunnikdij 21 Oct. 1594 af, werd 17 Juni 1597 in de ridderschap der provincie Utrecht beschreven en overleed 2 Juli 1611. Hij moet driemaal gehuwd geweest zijn, volgens enkele kronieken, maar waarschijnlijk is het niet en de naam van de eerste vrouw wordt ook nergens vermeld.

Zijn eerste, bekende, vrouw was Cornelia van Oostrum, die hem in 1600 door den dood ontviel, en tien jaar later huwde hij met Catharina van Merveldt, weduwe van Bartholomeus van Waal, Heer van Moersbergen.

„Niet en vuyt de gedachte ofte intentie van die van Oostrum ofte haer afkompste te weerdeeren, veel min eenichsins daarmede hem ofte ymant anders te iniurieren, noch oock omme syn ged. ende syn broeders selfs affcompste te ostenteren, alle twelck verre van hem moet syn — nemaer, dat hij gedaechde alleenlk. vuyt syn nootsaeckelicke defentie halven, onder anderen alletselve geposeert, omme de rechte waerheyt, vermits sulcke frivole informatie niet te laeten verdonckeren ende oversulcx hem selven in syn goet recht ende defensie te laeten vercorten” — verzette de oudste zoon van Baron Goert zich tegen de eigendomsrechten op Amerongen van zijn jongeren broeder Frederik, na diens huwelijk met Cornelia van Oostrum.

Heer Adriaan verzette zich in bovenbedoelde Reprochen bij het Hof van Utrecht tegen de beslissing, welke zijn broeder gunstig was, nadat deze door getuigen en door zekere geschriften bewezen had, dat de ouders zijner vrouw goede Edellieden geweest waren.

Het zou ons te ver voeren enigszins uitvoerig in te gaan op het belangrijke document, dat van bijzonder belang is door tal van geschiedkundige bijzonderheden, en vooral door het mededeelen van de oude gebruiken aangaande den adel hier te lande. De geslachts- en wapenkundige aantekeningen omtrent verschillende Stichtsche stamhuizen maken het zeker merkwaardig.

Maar niet alleen eerbied voor den laatsten wil zijns vaders schijnt Heer Adriaan gedreven te hebben. In zijn betoog is hij vrij fel tegen zijn broer, die „altys met woorden van syn adelicke afcomste sich wel plach te beroemen, (sulcx als hij noch wel geerne doet) ende dat oversulcx parthyen vader dit hooftende dagelicx hopende, dat de Impt., achtervolgende sulcx gevanterde adelick gemoet, sich noch soude mogen aen syns gelycke allieren, ende doen een seer treffelick huwelick, ten minsten in de conformiteyt van de acht quartieren, tot een voorscrift, exempel ende spiegel gestelt voor de huysinge, die hij den Impt. gemaect hadde.

„Ende (nu volgt een voor zijn ontstemming begrijpelijke reden!) want sulcx sonder eenich statelick goet niet wel en soude connen geschieden, soo heeft parthyen vader den Impt. noch gemaect ende hem gelaechde ontmaect, contrarie die belofte by de huwel. ex. voorwaerde gedaen, dese heerlicke goederen des questie, ende dit wel expresselick onder die restrictie, ende conditie boven verhaelt, te weeten, soo verre hy aan syns gelycke quame te hylcken, als vooren breeder verhaelt staet.”

Adriaan schrijft: „...soo staet oock noch vorder te noteren den hogen Adelicken moet van syn vader, die hy hadde op ofte in syn quartieren, stamme, name ende wapenen”, en waar deze vader „synen oudsten soom” (Adriaan) „nae syne begeerte gehylct hadde”, daar meent hij, dat zijn vader de dr. (dochter) van Jan van Oostrum „al waer sy noch eens soo ryck ende eedel alse is, voor syn soons gelyck niet aangesien ofte gehouden, veel min tot een huisfr. laten trouwen soude hebben by synen wil, veel temin hem yetwes tot vordering van sulcken huwelick geven.”

Hoe hij ook tot in bijzonderheden de geloofwaardigheid van de kwartieren in het wapen der van Oostrum's liet nagaan — het gaf niets en Frederik werd en bleef eigenaar van Amerongen.

De oudste zoon uit zijn huwelijk met de veel besproken Cornelia van Oostrum, Godard, werd bij den dood van zijn vader op 2 Juli 1611 baron en Heer van Amerongen en Ginckel. Hij werd 1 Augustus 1618 in de ridderschap van Utrecht beschreven en stond bij de regeering dezer landen om zijn verstandig beleid in groot aanzien. Hij was gehuwd met Anna van den Boetselaar van Tautenburg en overleed 3 October 1648 te Bergen-op-Zoom, waar hij vertoefde in vereerende opdracht van de Staten der Vereenigde Nederlanden om Frederik Hendrik gedurende den veldtocht met raad en daad bij te staan.

In 1615, dus ten tijde dat deze baron Godard het Huis bezat, loste de provincie Utrecht het pandschap af, en werd het rechtsgebied te Amerongen door den Maarschalk van het Overkwartier in naam van Gedeputeerde Staten dier provincie uitgeoefend. Het bleef aan de Utrechtsche Domeinen tot in 1629, toen diezelfde Godard, baron van Reede, het weder in pandschap ontving: een pandschap, dat de Staten dier provincie, in het jaar 1676, uit vrije beweging ophieven, om zijn opvolger in het bezit van het huis te Amerongen, Godard Adriaan baron van Reede van Amerongen, Ginckel, Elst, enz. een bewijs te geven van hun erkentelijkheid, wegens de trouwe diensten door hem den lande bewezen. Toen werden het Huis en de heerlijkheid van Amerongen tot een hooge en vrije heerlijkheid verheven, en den bezitter het recht afgestaan om het erfelijk voor zich en zijne nazaten, als vrij en eigen goed, te bezitten en aldaar het hooge, middelbare en lage rechtsgebied uit te oefenen. Het bewijs van deze goedgunstige beschikking, waarmede inderdaad buitengewone talenten gehuldigd werden, werd aan baron Godard Adriaan aangeboden in een gouden loos, van buiten met het wapen van Utrecht en van binnen met die van Reede en Amerongen versierd.

Foto Aug. F. W. Vogt.

HET HUIS AMERONGEN ZOOALS DIT ER IN VROEGER EEUWEN UITZAG (naar een oude prent).

Godard Adriaan baron van Reede, Vrijheer van Amerongen, Ginckel, Elst, enz., geboren 6 Januari 1621, werd, op nauwelijks twintigjarigen leeftijd, Maarschalk van de stad en landen van Montfoort; hiervan afstand gedaan hebbende, werd hij in 1642 reeds beschreven in de ridderschap van Utrecht.

In het jaar 1656 droegen de Staten-Generaal hem een belangrijke zending naar het Noorden op, en benoemden hem in 1660 tot den eersten afgezant, dien zij naar Spanje zonden. Vervolgens behartigde hij de belangen van zijn vaderland bij de hoven van Pruisen en Denemarken en keerde hij herhaaldelijk daarheen terug, tot hij, 9 October 1691 op den leeftijd van zeventig jaar, te Kopenhagen overleed. Zijn stoffelijk overschot werd naar Amerongen overgebracht en aldaar in het familiegraf bijgezet.

Zijn vele gewichtige betrekkingen, — zoo was hij ook lid van den Raad van State der Vereenigde Nederlanden — hadden hem ten toppunt van eer en aanzien doen stijgen en tevens voor zijn zoon, verwekt bij Vrouwe Margaretha Turnor, den weg gebaad tot roem.

Deze zoon, Godard genaamd, erfgenaam van de aanzienlijke bezittingen zijns vaders en dus door den dood van dezen ook Heer van Amerongen geworden, nam eerst — schoon reeds in 1674 beschreven in de ridderschap van Utrecht — 19 October 1693 zit-

Foto Aug. F. W. Vogt.

INGANG HUIS AMERONGEN.

Foto Aug. P. W. Vogt.

*HUIS TE AMERONGEN.
ACHTERZIJDE VAN DE BIJGEBOUWEN OP HET VOORPLEIN.*

ting, om van die waardigheid op 7 December 1701 afstand te doen ten behoeve van zijn zoon Frederik Christiaan. Hij overleed te Utrecht op den 11den Februari 1703. Zijne gemalin was Ursula Philippota van Raasveldt, Vrouwe van Middaghten, Herveldt, Rouënberg, Niënborg, enz., die hem veertien kinderen schonk.

Door zijne dapperheid en moed, aan den dag gelegd in den oorlog welken Prins Willem III van Oranje bij het beklimmen van den Engelschen troon te voeren had tegen zijn door Frankrijk gesteunden schoonvader, den vroegeren Koning Jacobus II, had hij zich een grooten naam verworven. Onder den vermaarden graaf (later Hertog) van Marlborough, hielp hij het betwiste gezag van Koning Willem in Engeland vestigen en hetzelfde jaar, waarin zijn vader overleed, zag hem op de vlakte van Agrim in Ierland zegevierend het slagveld behouden tegen de Fransche en Iersche troepen, wier aanvoerder met 4000 man sneuvelde. Deze overwinning, welke de overgave van de door Jacobus II nog behouden vestingen en de geheele onderwerping van het rijk aan Willem's gezag ten gevolge had, deed den gunsteling en vertrouwde, zoo mogelijk, nog meer in aanzien bij den Koning-Stadhouder rijzen. In denzelfden oorlog werd de Iersche stad en baronnie Athlone, in Connaught aan de Shannon, stormenderhand door den heer van Amerongen veroverd. Nadat Athlone hem ter eere tot een graafschap en Agrim tot een baronnie was verheven, werd hij door zijn vorst benoemd tot Graaf van Athlone en Burggraaf van Agrim.

Hij was almede Ridder van de Orde van den Olifant van Denemarken, Landkommandeur van de Baleije der Duitsche Orde te Utrecht *), Veldmaarschalk Generaal van de legers der Vereenigde Nederlanden en Gouverneur van de provincie Utrecht. In het jaar, dat aan zijn dood voorafging, bewees hij nog aan zijn vaderland een gewichtige dienst, door Nijmegen voor een overrompeling der Franschen te dekken.

Met deze zeer korte samenvatting van het leven van den eersten Graaf van Athlone voor oogen, zal men er zich niet over verbazen, dat hij met bijzonderen luister na zijn terugkeer uit Engeland in 1692 binnen Amerongen werd ingehaald.

„Tot een erkennisse van hare Nieuwe Heer en vrouw” hebben „Drost en geregte, nevens den Secretaris, door den Bode een Silver Lampet en Schotel voor een Present laten doen, dewelke gekost hebben drie honderd drie en vijftig Gulden, en was op dezelve het wapen van de Heer en Vrouwe en in t' midde dat van t' Dorp gesneeden, en onder de schotel rontom op den rant deze woerde in t' latijn: Tempore Inaugurationis Domini d'Ameronge hoc Donum per Justitiam donatum 21/31 Die Martii 1692. 't welk is te zegge: Ten tijde der Inhuldiging van den Here van Ameronge dese Gift door het gerecht geschonken 21/31 van Maart 1692.”

De Magistraat of het „Geregt” van Amerongen had vóór de blijde inkomste vergaderingen gehouden, overlegd, gewikt en gewogen, rollen verdeeld en misschien ook wel ontnomen, eerzuchtjes moeten ontzien of doodelijk beleedigd — alles waarschijnlijk wel, gelijk heden ten dage nog geschiedt. Maar daarvan gewagen de kronijken niet.

*) De ridderlijke orde van Onze Lieve Vrouwe van den berg Sion, meestal die der Duitsche Ridders genoemd, is ingesteld in het Heilige Land in het jaar 1191, met het doel Jeruzalem te herwinnen. Men wil, dat deze ridders zich het eerst en wel in 1231 te Utrecht gevestigd deurschappen of Balijen verdeeld — vandaar dat men de Landkommandeurs ook Balijers noemde.

Drost, Burgemeesteren en Schepenen, nevens de Secretaris der hooge heerlijkheid besloten op den vrije gedenkwaardigen Maandag 24 Maart 1692 een present van zilver te doen, „Ende is daartoe en tot de verdre dienende tot de voorsz. Inhuldiging, geassigneert gelijk geassigneert worden bij deze, dat Drost, Burgem., Schepens en Secretaris voortn., eyder van hare Tractementen d' a 1691 verschenen en uytgeset, eens sullen missen de Summa van vijventwintig Gulde, makende te samen Twee hondert vijventwintig Gulde. Ende in reguarde van Jacob Jordens Vos, die met 1692 is aangekomen, aan desselvs Tractement d' a 1692.

„Dit alles nogtans onder Conditie, dat, so wanneer een ofte meer Persone die als nu in 't geregt sitten, met het eerste of tweede Jaar quamen attegaan ofte sterven, dat de selve in sodanig geval maar voor eyder? Jaar een Derde hebben te missen van de voorsz. vijventwintig Gulde, te weten over den Jare 1691, '92 en '93. Ende 't geen met de afgaande inde voorsz. Jaren te cort komt, sullen de aankomende wederom moeten suppleren, maar ten respecte van Jacob Jordense Vos zal een Jaar verder moeten worde geconsideriert.

„Wordende mede ten dien fine voorsz. geassigneert alsodane Een hondert Gulde, die aan de Kerk tot betalinge van den Schoolm. in de Dorpssettinge d' a 1691 sijn uytgeset.

„Ende den Drossaart, als tegenswoordige kerkmeester, versogt voor deze reys des Costers en Schoolmeesters Tractement in 't geheel over voorsz. den Jare 1691 in de uytgaaf van de kerk-Rekening te bringe, makende te samen met de bovenstaande 225 gl. een somme van drie hondert vijventwintig Guldens; sullende al het geen dan nog te cort comt tot den Inkoop van 't present, vaandel, etc. (dat den Drost versogt wordt op de minste kosten en met goedynden van het geregt te wille versorge) in sijne eerste te doene Dorps-Rekening gevalideert en goetgedaan worden, na dat alle 't selve behorl. aan het geregt sij gebleken. Welke penninge den Drossaart heeft aangenome te sullen verschieten, sonder daar van Intrest te pretenderen.

„Aldus Geresolveert als boven.”

Nu kon de graaf dus komen. „Aan de uysterste Limietscheyding” werd hij door den Drost begroet en daarna ging men naar de kerk om de Predicatie te hooren.

Deze kerkrede, „in presentie van Z. Excell. den Hoog-gedagten Grave” uitgesproken, is op zichzelf al een heel merkwaardige proeve der toenmaals in zwang zijnde kanselwelsprekendheid.

Uitvoerig wijdt de predikant uit over de verdiensten van den graaf in den Engelsch-Ierschen oorlog, die na den slag bij Aughrim (gelijk de prediker het noemde en schreef in zijn in druk verschenen toespraak) een missive had gezonden naar zijne heerlijkheid Amerongen en omliggende onderhoorigheden met verzoek om „over syne Victorieën in Yrland een publyk dank-gebed te doen” — wat ook den 27sten Juli 1691 geschied is.

Wij kunnen de verzoeking niet weerstaan hier enkele gedeelten van den lofspraak aan te halen, welken de graaf in de kerk moest aanhooren.

Van ZExc. werd gezegd: „Die van Sijne jongheyd, ja kintsche jaren af, mag ik seggen, in Sijn werk des Oorlogs opgequeeckt ende geoeffent is; van 't welke men mag seggen: Multa tulit fecitque puer, sudavit et asit, qui cupit optatam cursu contingere metam. Die een krijgsman van sijner jeugd af aan, van Ritmeester tot Lt.-Generaal van de Cavallery van onsen Staat der Vereenigde Nederlanden opgeklimmen ende namaals voor eerlang tot Generaal van de krijgsbenden des Konings Williams, koning van Engeland, in Yrland gebruikt is; wiens veerdigheyd in Legers te verin te nemen, ja, een geheel Koninkrijk t'eenemaal aan Koning William over te brengen no gebleken is; Ende daarop tot Grave van Athlone, ende Generaal van de Cavallery, van desen onsen Staat, om sijne voortreffelijke ende eeuwige gedenkwaardige meriten, gemaakt is; wiens krijgswijsheyd ende behendighheyd, held-dadige dapperheyd, vigilante ende snelle veerdigheyd gebleken is, als hy, als een Veldhoen springt over de bergen, van den eenen vleugel van syn Heir tot den andere te Paard geloopt heeft, tot dat de Victorien over 's Vyands krijgsmachten, die ongemeen grooter geloofd word; ende daarom soo gelieft, soo verheven, soo beloont bij sijn Koning, ende onsen Staat. Te meer, vermits in hem, dat raar is, bij sijne kloekmoedige helddadigheyd vergeselschap sijn sachtmoedighheyd, langmoedighheyd, mededogentheyd, goeddadighheyd ende voorsigtighheyd.”

(Wordt vervolgd).

DE GROOTE KATER PETER VERTELT ZIJN GESCHIEDENIS.

(Vervolg).

Gij denkt, hij heeft nu reeds eenige malen koelbloedig van oogen uitkrabben en slaan gesproken en gaat maar door alsof dat heel eenvoudig en lieflijk is. Inderdaad, eenvoudig is het zeker, ons instinct is in deze onze richtsnoer, en heftalig? Kijk eens, de natuur heeft ons voorgeschreven zoo en zoo te handelen en aan den anderen kant, hoe fijnbewerktuigd ook, staat zelfbeheersching bij ons héél hoog aan geschreven. Een van de eerste geboden bij

ons luidt: „weest onverstoortbaar en nooit sentimenteel.” Sentimentaliteit en weekhartigheid is goed voor lafaards en ziekelijke organismen; zonder karakter. In ons kalme bedaarde dagelijkse leven willen wij netjes, lieflijk en waardig zijn, maar wanneer de nood aan den man komt, dan treden wij op kort en bondig en zoo krachtig-afdoend als we kunnen. Bovendien heel sterk zijn we niet en wie niet sterk is Ge kent het spreekwoord.

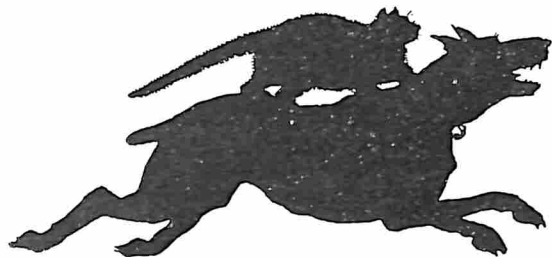
Het gebeurde werkelijk zooals we gevreesd hadden. Uit wraak het de hond moeder hoog en droog in haar boom zitten en sloop regelrecht op ons nest onder de beukenhaag aan. Wij dachten niet anders of ons laatste uur was geslagen en bereidden ons reeds voor op een strijd op leven en dood, toen we moeder uit den boom zagen neerdalen en dan met groote sprongen achter den hond aan. Het monster was nu vlak bij ons. Toen vloog moeder hem blazend op den rug en sloeg hem waar zij kon met haar klauwen en beet vertwijfeld in des monsters nek. Maar de hond, die nu uit wraakzucht van geen loslaten wilde weten, ging recht op zijn doel af. Hij schudde met vervaarlijk krachtige bewegingen moeder van zijn nek, zoodat zij ruggelings op den grond geslingerd werd. Het doodsgevaar besefkend, waarin onze moeder nu verkeerde, deden we gedrieën een vertwijfelden aanval, maar wat hielp dat, we waren veel te jong en te zwak nog, onze pogingen tot ontzet prikkelden den hond nog meer en reeds hield hij moeder met beide plumpe pooten vast tegen den grond gekneld, terwijl wij luide om hulp mauwden, toen plotseling een wonderdadige en snelle redding volgde.

Voor het raam van zijn studeervertrek had de zoon des huizes alles gezien. Toen hij nu begreep dat moeder het niet langer kon houden, sprong hij met een stok in de hand uit het raam en ranselde op den hond los, die, zooals ik uit een gesprek van den jongenheer met zijne moeder kon begrijpen, niet eens op het landgoed thuis behoorde, maar wél aan den ketting bij de boerderij van schriële landbouwer Hasebroek. De ellendeling had dus bij ons eigenlijk heelemaal niets te maken en kwam alleen maar om te dieven en uit de keuken weg te slepen wat hij meende er aan eetbare zaken te zullen vinden.

Het monster liet nijldig los en liep onmiddellijk weg met bebloeden kop. Onze redder smiet hem nog een stuk baksteen achterna.

Moeder was danig gekneusd en wij trilden van de angst.

Toen mama weer wat tot zich zelve kwam, en zij ons ondanks haar verslagenheid, door ijverig likken wat kalmeerde, zachte woorden spinnend, alsof er niets gebeurd ware, begon zij na een korte poos met over

den hond en het hondenras te spreken in ongeveer de volgende bewoordingen:

Jullie hebt 't nu gezien, kinderen, wat een wanstaltig-vulgair schepsel een hond is. Dat wordt nu nota-bene menschenvriend genoemd, omdat hij, individu zonder waardigheid, zelfgevoel of trots, het mensdom op alle mogelijke minne en kruiperige manieren weet te vleien. Laten we toch die zoogenaamde hondentrouw hartgrondig verachten, het is niets anders dan gebrek aan karakter, een individu van karakter heeft fierheid, laat zich niet tot slaaf maken of als slaaf behandelen, maar richt telkens en telkens weer den kop op, om te toonen dat hij nooit voor anderen buigen zal. Jullie hebt nog niet zooveel kennis van de honden als ik, maar als je ouder wordt, dan zullen jullie opmerken, dat

dit miserabele beest van a tot z met ons verschilt. De menschen zeggen: De mensch is wat hij eet. Welnu, de hond dan is ook wat hij eet, want hij is als de varkens en eet van alles. Vandaar wellicht zijn onvoornamen, minne inborst en onwaardige houding. Een uitzondering, het zij hier ter loops gezegd, is een goedmoedig soort van zeer groote honden, wel zoo groot als jonge kalveren, echter met meer verstand dan deze. Het zijn de St. Bernards en New-Foundlanders, die nemen somtijds ook wel de alleruiteenloopendste spijzen tot zich, maar gedragen zich over het algemeen nog al welwillend tegenover ons ras. Ik herinner mij ten minste, hoe Grootmama dikwijls mij verhalen gedaan heeft van een St. Bernard, die het goed vond, dat zij naast hem in de groote mand kwam liggen. Grootmama deed dit niet zoozeer uit liefde voor het beest, dan wel aangetrokken door de overheerlijke beschermende hitte van zijn dichte vacht. Dit dier was een afstammeling van een door de menschen hooggeroemden hond, Barry genaamd, die heel zijn bestaan door niets deed dan menschen redden uit de sneeuw. Voor ons heeft dit feit natuurlijk geen beteekenis en ik verhaal het jullie alleen om jullie te leeren hoe je je niet te gedragen hebt. Zoo'n werkzaamheid past katten niet, wij zijn edelen onder de dieren en behoeven ons alleen maar met de jacht te bemoeien in verband met ons levensonderhoud. De groote tuinen, de bosschen, de boomen, de daken, dat is ons terrein. „Ne forçons point notre talent, nous ne ferons rien avec grâce.” Onder de menschen zijn er de Mohammedanen, die den hond, evenals wij hartgrondig vervloeken. De groote dierenkenner Linnaeus, wiens feest de menschen pas gevierd hebben, vond den hond een belachelijk beest, ik zou hem bezwaarlijk beter kunnen beschrijven dan Linnaeus 't deed; als jullie dus naderhand nog eens zooals ik, door een gelukkig toeval leert lezen, kijk dan Linnaeus er eens goed op na. Een ding nog, je moet eens opletten hoe onsmakelijk honden kennis met elkander maken; zij besnuffelen elkander op zoo vreemdsoortige manier; is het niet veel schooner, waardiger en ook zindelijker, om zooals wij bij kennismaking elkanders neuzen aandachtig te beruiken?

Dank zij den zoon des huizes bleven wij ook voor verdere verraderlijke aanvallen van den hond gespaard. Wel zagen wij hem dikwijls nader sluipen, maar dan begonnen we in koor te blazen en te mauwen, zóó dat de dienstmaagden het hoorden. Die vriendelijke meisjes joegen hem weg.

want zij wisten dat hij toch maar kwam om kluiven uit de keuken weg te stelen, of om het eten van mama op te eten en het bakje melk leeg te drinken met weerzinwekkend gulzig geslobber.

Dikwijls had ik dollen trek eens naar binnen het huis te gaan om te zien hoe het er daar uitzag en vooral bekroop mij de lust om eens een kijkje te nemen in de kamer van den jongenheer, die student was en een massa boeken moest hebben. Dat had ik door het venster kunnen zien, overal aan de wanden waren er boeken. Ik was zeer weet- en leergierig en sinds den dag dat mama mij van den hondenverachter Linnaeus had gesproken, wilde ik dubbel graag leeren lezen.

„Ze komen van middag.” hoorde ik een ochtend het tweede meisje tegen de schoonmaakster zeggen. Ik vertelde mama dadelijk dat er bezoek op het huis zou komen en we bleven zeer in spanning, tot tegen vier uur, een rijtuig krakend over het kiezel voor de voordeur gereden kwam. Het waren een nichtje met haar moeder die op de buitenplaats kwamen logeeren nu het zulk mooi zomerweer geworden was.

Die twee waren nog geen kwartier in huis, of ze kwamen al druk pratend op ons kuiltje toe onder den beukenhaag. Het nichtje riep heel gevoelig, „Ach, God! Wat een heerlijke schatbouts!” (Daar bedoelde ze ons mee). „Ik zal er eens een paar op nemen.” Toen stak zij hare handen naar ons uit. Maar moeder, die niet van zulke onbescheidenheden gediend was, begon akelig dreigend te blazen en te brommen, waarschijnlijk ook bevreesd dat ons kwaad zou worden gedaan. Toch kreeg het meisje mij te pakken. Ik vond het zéér angstig in handen te zijn, mauwde zoo hard als ik maar kon en alleen de tegenwoordigheid van moeder die tegen het nichtje wilde omhoog klauteren om mij te verlossen, stelde mij eenigermate gerust. Op aanraden van het gezelschap werd ik weer in het nestje gezet en ze trokken af. Met gespitste ooren bleef moeder ze achterna kijken, vervolgens begon zij mij goedig en zeer langdurig te likken.

Meer en meer begonnen wij ons daags van den haag te verwijderen. Wij ontgroeyden het nest, dat ook voor mij geen aantrekkelijkheid meer had.

(Wordt vervolgd).

WAS EN KUNSTRAAT.

IN den loop van het bijenjaar heb ik mijnen imkerenden lezers aangeraden steeds allen wasafval te bewaren, als daar zijn: afsnijdsels van kunstraat, weggesneden koninginncellen en darrenbouw, gebroken, uitgakte of scheef en schuin gebouwde raten. Onze afspraak was, dat ge dat alles zoudt opzamelen in een goed sluitende bus. De fijne wasdeeltjes, overblijfselen der stukgebeten celdeksels, die ge 's winters bij het uitpoken van gestorven bijen, mee uit het vlieggat haalt en waaraan door de meeste imkers den naam van „mul” gegeven wordt, gaan ook de wasbus in.

Moet dergelijke wasafval lang wachten op zuivering — de winter is daarvoor een geschikte tijd — dan is het aan te bevelen, de oude raten, enz. eerst tot een stevigen bal samen te drukken, alvorens ze de wasbus ingaan. Zoodoende heeft de beruchte wasmot minder gelegenheid in de op te smelten raten zijn eieren te deponeren, ten einde er zijn nakomelingschap als larven van te doen profiteren.

Die wasmotten toch zijn echte vijanden van den imker. De kleine vliedertjes waren 's nachts of tegen den avond om de bijenwoningen rond. Zoodra ze er gelegenheid toe zien, sluipen ze binnen en leggen een aantal zeer kleine eitjes in een reetje of spleetje van 't bijenpaleis. De uitgekomen larfjes voeden zich in 't eerst van hun leven vaak met raatafval, dat op de bodemplank ligt; grooter geworden tasten ze de raten zelf aan, graven er al etende lange kronkelgangen door en doen zich aan de stikstofhoudenden voorraad te goed.

Hoe nauwlettend men z'n volkjes nu ook steeds behandelt, vroeg of laat komt men toch wel eens met deze kleine onverzaten in aanraking. 's Zomers betreft men soms een dikke, bijna volwassen wasmotlarve, vuilwit van kleur met lichtbruinen kop, terwijl ze zich haastig uit de voeten maakt over den toplat van een broedraampje, zoodra men 't dekkleedje opslaat. 's Winters treft men wel eens een larve aan in den uit het vlieggat gepoekte wasafval. Soms ook vindt men een pop van de wasmot, beveiligd door een vuilwitte cocon van spinself, die haast geen plaats inneemt in een nauw merkbaar spleetje tusschen de bodemplank en den onderkant der bijenkast.

Natuurlijk wordt de kleine vijand, waar en hoe men hem aantreft, onmiddellijk gedood. Toch kan hij ons, mobiel-imkers, (dat wil zeggen: met kasten, niet met korven werkenden!) nooit heel veel schade berokkenen. Wij toch onderwerpen onze bijenwoningen meermalen aan een grondig onderzoek; hierbij kunnen we de inwendige bouwgewrochten in hun geheel nauwkeurig inspecteren, wat den imkerende met „vasten bouw”, den stroorkorfman, onmogelijk is. Dat heele volken door de wasmotten te gronde gaan, zoodat in de bijenwoning ten slotte weinig meer overblijft dan één groote dot vuilwitte cocons, zooals ik het eens in een zeer slordig behandelde stroorkorf zag, zal ons kastenimkers moeilijk kunnen overkomen.

Nu het winter is en uw bijtjes zelf u geen handen vol werks meer geven, is 't de wel-aangename tijd, om den inhoud van uw wasbus eens op te smelten en te zuiveren.

Op groote imkerijen zijn voor deze bewerking natuurlijk speciale toestellen aanwezig. Eén daarvan wil ik in 't kort beschrijven, omdat ieder handig knutselaar zich zoo'n ding wel kan maken en dus ook de liefhebber, die op bescheiden schaal imkert, er nut van kan hebben. Ik bedoel den zonnewassmelter.

Dit apparaat lijkt wel wat op een kleine broeikas. De zonnewarmte komt door een schuine glasruit net als bij een plantenkasje binnen en wordt hier benut om oude raten en anderen wasafval te doen smelten. Men legt dat goedje op een eenigszins schuin geplaatst rooster van ijzergaas, waarop het vuil achterblijft, terwijl het gesmolten was in een lager geplaatsten vergaarbak terecht komt en daar na afloop der bewerking tot een koek stolt.

Edoch, aldus laat zich de dagvorstin op onze breedte slechts in imkerdienst nemen op mooie zomerzonnedagen. 's Winters moeten we 't anders aanleggen, om onze was gezuiverd te krijgen.

We leggen onzen raatafval op een fijnen metalen zeef, die boven een pannetje gesteld is, waarin een laagje koud water den bodem bedekt. Dit heele toestelletje schuiven we nu op een voldoende warme plaats, bij voorbeeld in den oven van een fornuis, dat heel lauw brandt. Het was smelt, druppelt door de zeef op 't water en vormt daar een bovendrijvende laag, die bij latere langzame afkoeling tot een gele koek stolt. Men moet de bewerking niet trachten te bespoedigen door de smelttemperatuur op te voeren, daar bij groote hitte het was bruin wordt en daardoor tevens waardeloos.

Zuivere echte bijenwas is een prijzig artikel, maar kan dan ook in 't gebruik met gemak concurreeren tegen aardwas en andere surrogaten, die nimmer door de wondertere machinerieën van 't bijenlijf passeerden.

Is de imker-liefhebber eenmaal zoo ver, dat hij zelf een mooien, zuiver gelen „wasbodem” — zooals de term luidt — verkreeg, dan laat hij fier op dat resultaat, z'n meubels natuurlijk daarmee boenen, tot ze blinken als ze nooit blonken voorheen, toen ze met minderwaardige specie werden bewerkt.

Zoo langzamerhand komt de bijenboer-con-amore dan ook op 't idee, of hij van z'n eigen was nu ook niet de kunstraten kan maken, die hij van 't voorjaar bij z'n liefhebberij weer noodig zal hebben. En zeker, dit kan, al kost 't wat oefening vóór men hebben. En zeker, dit kan, al kost 't wat oefening vóór men hebben. En zeker, dit kan, al kost 't wat oefening vóór men hebben. En zeker, dit kan, al kost 't wat oefening vóór men hebben.

Op groote handelsbijenstanden fabricaert men de kunstraat door middel van een walsmachine, waarvan de afbeelding hierbij gaat. Dat dit werktuig zeer nauwkeurig vervaardigd moet worden, laat zich denken: vooral de twee walsen met de duizenden ingedrukte zeshoekjes, ieder nog weer gevormd door drie schuine ruitvormige vakjes, maken het tot een machine, waarvoor men meer dan honderd gulden betaalt. De meeste amateur-imkers zullen zich deze weelde dan ook wel niet veroorloven. Beter zijn deze voor hun „kleinbedrijf” gebaat met de kunstraatpers, systeem Rietsche, een veel goedkoper instrument.

Deze kunstraatpers laat zich eenigszins vergelijken met een wafelijzer. Het eene deel is een soort van ondiepe bak, in welks bodem alweer dezelfde zeshoekjes voorkomen als op de rollen der walsmachine. Deze zeshoekjes zijn nauwkeurige negatieve afbeeldingen van de bodems der werkbijcellen uit een raat. Op den bodem van den ondiepen bak kan een metalen plaat worden neergeklapt, die van dezelfde indrukzels is voorzien en steeds zóó

op den bakbodem terecht komt, dat de beide vlakken vol zeshoekjes juist op dezelfde wijze tegen elkaar komen als de beide oppervlakken van een kunstraat.

Giet men dus gesmolten was in den ondiepen bak en klapt men over den bodem daarvan de andere plaat neer, dan moet van tusschen dit wafelijzer na behoorlijke afkoeling een kunstraatwafel te voorschijn komen.

Hoe gemakkelijk dit echter ook lijkt, er hooren heel wat voorzorgen en een goede dosishandigheid en routine toe, om op deze wijze uit een Kilo was ruim een vierkanten Meter kunstraat te persen.

Natuurlijk moet men allereerst z'n was smelten en wel boven een niet al te heet vuur. De kunstraatpers staat in de nabijheid op een tafeltje, dat volkomen waterpas is. Vooraf heeft men een mengseltje gereed gemaakt van water, honing en zuivere spiritus,

in de verhouding van 4, 1 en 3. Dit drankje giet men in den persbak en doopt ook de persplaat er een paar malen in, waarna men de vloeistof weer laat uitloopen.

Dan komt het eigenlijke gieten der raten.

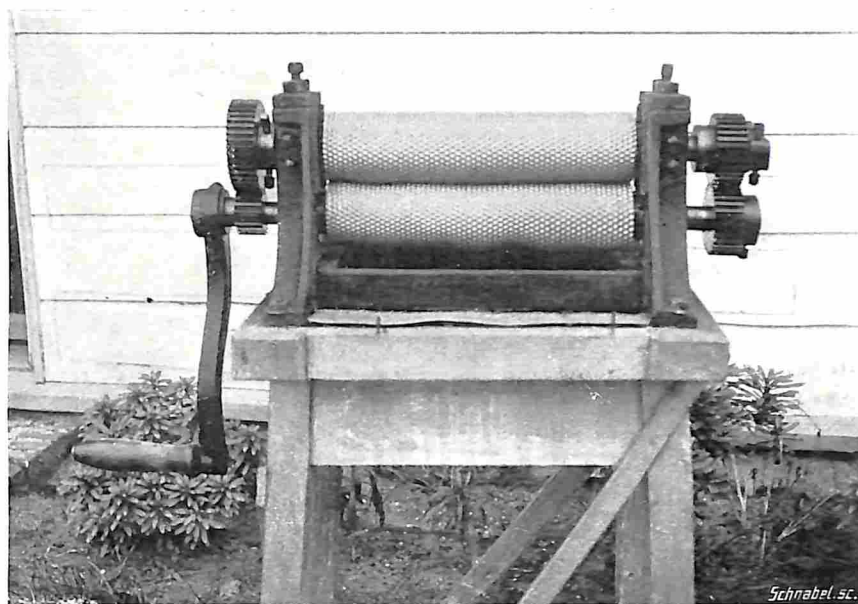
Met de eene hand licht men de persplaat op, giet snel in den bak een lepel gesmolten was, dat gelijkmatig den bodem moet bedekken. Dan drukt men de persplaat er op en giet het overtollig was in het smeltpannetje terug. Na stolling snijdt men nu het was weg rondom de plaat en licht voorzichtig het deksel op, waarbij men z'n kunstproduct, alias kunstraat, aanschouwt.

Vóór elke gieting moet men het bovengenoemde drankje weer in het toestel brengen; daardoor wordt het vastraken der kunstraten aan het „wafelijzer” voorkomen.

Na gebruik moet de gietvorm begrijpelijkerwijze terdege worden gereinigd, gedroogd en stofvrij opgeborgen.

De eerste eigen gemaakte kunstraten zijn wellicht vol fouten; ze zijn enorm dik, hebben gaten of vertoonen geen mooie, regelmatige celtekening; doch al doende leert men. En in 't nieuwe bijenjaar ziet de liefhebber-imker vol vreugd en trots, hoe de tot teer-fijne, blanke wasgewrochten.

CHR. H. J. RAAD.

WALSMACHINE VOOR HET VERVAARDIGEN VAN KUNSTRAAT.

'T SPANTOUW,

OF HOE 'T AN KWAM TUSSCHE LOUW EN GUURT.

N OFGESTOMDE hekel had ie 'r an om zoo maar op de kermis 'n maaid te vrage. Iens heb ie 't 'eeden, nou temet 'n jaar 'eleje, maar of 't guster 'ebeurd is, zoo helder staat 't 'm nog voor z'n geest. Ze deed 't niet, zie je: ze wou niet van 'm drinke, toe ie mit 'n glaassie boerejonges op 'r of kwam.

Jonge, jonge, wat had ie 't land 'ehad! 't Glaassie had ie zóó wel kepot kenne gooie op de herrebergvloer en de heele kermistijd had ie 't lekker vergloeid 'n âre maaid te vrage. Ja, ie zou 'm nog 's lete uittache; kon je denke! Toe(n) maar kerremis 'ehouwe as losse jonge. Maar wul je geloove, dat 't je nog meer geld kost, as dat je 'n maaid an je arm heb? En dèn, as losse jonge leer je gien walse ok, wat je teugewoordig wel moet kenne om gnep klaar te komme mit kermis.

Nou is 't over 'n week of drie weer kermis op 't dorp; en Louw zit 'r erg over in, hoe ie 't deuze keer zel anlegge. Nou wul ie dèn toch wel 's mit 'n maaid uit; en ie weet wel mit wie ok. Ja, al lang weet ie 't; maar gienien, die ie 'r 'n stom woord over 'ezeid heb. As Guurt van 's wist, hoe ze in Louw z'n kop speelt, 't goeie kind zou 'm miskien sebiel uit z'n lijje hellepe. Want Guurt mag Louw wel; o ja! en gien klein beetje ok. Guurt zou 'm verléjaar gién blauw 'egeve hewwe, als ie 'r 'evroege had.

En as Louw an 't melleke is, of an 't werk op 't land, of, ja krek bij alles, dèn martelt ie z'n eige mit de gedachte, hoe 't klaar te spetule om mit Guurt kerremis te houwe. Nej, martele is 't toch eigelijk niet; gek, zie je, hij vindt 't wel lekker ok, om zoo aan Guurt te denke. Maar eeuwig vergloeid, dat ie 'r zoo van de lijn *) of zel vrage! D'r heb ie z'n buik nog van vol. Nej, vast nooit ok niet!

Skrijve? 't Is zo'n begin! Den moet je mit inkt an de gang! Ze zanike je thuis om je oore nee wie je skrijft; ze treitere je de heele dag om 't te wete te komme. 't Halleve dorp raakt 'r achter, dat Louw 'n brief 'eskreve heb an Guurt. En den moet ze je blauw geve, wat toch ken. Den wor je ok niet effies uit'elache, nou! En dee ken Louw beroerd slecht teuge.

Aanstaande Zaterdagevend 'r 'n paar borrels in zette en 'r den maar op goed geluk op of gaan? Je mag nog veul liever 'n koe niet kenne krije mit melkerstijd! Den gaan je 'r op of, goed; d'r blijf je as 'n bedelaar bij de deur staan; of je Guurt effies mag spreke. En den moet je op hangende pootjes nee moeder magge gaan! Of je zuur ben! Je zou ze.

Nej, voor gien geld van de wereld! Den maar weer as losse jonge d'r deur 'espronge.

Maar deer heb Louw toch ok niet veul zinnigheid in.

As ze 't nou toch 's deed, Guurt! Guurt; 't is zo'n echte maaid!

En Louw is 'n poos in de wolke om aanstons weer in de kouwe werkelijkheid terug te keeren; de aller-, allereerste stap moet ie nog doen, Guurt vragen.

En van 'r antwoord is z'n heele kermisplezier, en wie weet, z'n heele toekomst ofhankelijk. En in dat vragen, we merkten het reeds, is Louw mit al z'n branieigheid nou heelemaal gien held, eigelijk 'n onnoozel jongetje.

Maar onder den drang der komende kermisdagen ontwaakt in Louw een ongekende vermetelheid.

't Is Zaterdagevend, de evend voor de belangrijke Zondag, die deur de jongelui an'eduid wordt mit: veertien dage voor kermis. Ie zél 'r van evend spreke, 't kost wat 't kost. 'n Boodskoppie heb ie 'eprakkezeerd 't dorp in, 'n nuw spantouw moet ie hewwe en 'n paar hutte. Of ie den Guurt op 'r kop ken tikke? Louw is goochem, zie je. Ie weet, dat Guurt altijd op Zaterdagevend butter brengt bij de ouwe bovemeester. Dat is al zoo van de skooljare of. Meester had 'n skoolmetres van 'r wulle make, omdat ze zoo piender was in 't leere; maar dat mocht niet van 'r vader en moeder: Guurt 'n skoolmetres! Dat was nou 't akeiligste wat 'n maaid worre kon! Onder de koeie most ze, melleke en zeumers hellepe hooie! Maar altijd moest Guurt butter blijve brenge bij meester en as 't thuis niet te druk is, blijft ze wel 's 'n poossie prate over koetjes en kalvies. Nou is ze 'r ok. Ze most 's wete, dat Louw van evend op 'r loopt.

As 't 'r 'ezeid was en ze sprak den 'r hart rechtuit, zou ze 't niks erg vinden, ja, ze zou bar in 'r draai weze, want ze mag 'm lijje, Louw, ze heb sjenieigheid in 'm. En Louw kon 't toch wel wete ok. Mit skaasse-rije had ze 'm wel oftig (= vaak) an z'n jas 'etrokke of was ze mit z'n rijstok an de haal 'egaan. Maar Louw was ongevoelig 'ebleve as 'n bokkem; zoo leek 't te minste. Ien van tweeje, erg verlege was ie, of 'n sul. Maar dat leste kon je toch ok niet anneme, want z'n vader vertrouwde 'm alles toe, kees markte, koeie koope en verkoope, enz.

As Guurt 't ewete had, dat Louw 'n oogje op 'r had, den had ze 'm van 't jaar al lang al zelf 'evroege, 't was ommers 'n skrikkeljaar. En dèn mag 'n maaid 'n jonge vrage. En zoo resoluut was Guurt nou krek.

Nej, 'n sul was ie om de dood niet, Louw, maar bar verlege teugenover vrouwvolk. En koddig, Guurt most 't weze bij 'm en die durfde ie nou nog minder te vrage den 'n âre maaid. Toch had Louw 'r 'n voorgevoel van, dat hij en Guurt voor mekaar bestemd ware, dat 't an zou komme tussche hum en heur. Maar zie je, dat zou wel niet van zelf gaan en as ie lang wachtte mit vrage, had ze 't miskien al mit 'n aâr 'eeden, zoo bar jong was ze nou krek ok niet meer.

Van evend most ie 't den nou maar wete, of ze zin in 'm had of niet. Den wist ie 't maar!

Ie zou 'r opwachtte as ze bij de meester vandaan kwam en den

zou ie 't, o zoo gewoon, vragen. Zoo luchthartig of 't niks was, zou ie zegge: „Guurt, as wij 'r 's kerremis hiele; hoe zou je dat nou 's vinde. 'k Wed, dat we 't best konne rooje same.”

Ja, zoo had ie 't op'edocht om te zegge, toe ie strakkies van 't melleke thuis kwam.

Maar nou ie 't dorp inloopt om 'n span en hutte te koope, vindt de goeie jonge 't lang zoo makkelijk niet.

„Of 'k 't op me zemele heb,” zeit ie teuge z'n eige; en ver is ie 'r niet of. 't Is in Louw z'n kop, of 'r nee deuze Zaterdagevend niks meer is, gien nacht, gien morgen, gien melkerstijd, gien Zundagochend, gien kerktijd, niks meer; of alles bij deuze stomme evend zoo maar op zel houwe. Of 'r dèn 'n muur staat. Guurt vrage, dat is de geweldige gebeurtenis, die al z'n denke in beslag neemt! En dat moet nou beure, nou, van evend!

Lekker, dat ie eerst nog maar bij dikke Wub an moet om 'n spantouw en hutte. Dat verzet eerst nog weer.

— „Genavend, Louw; hutte? Je zel toch morgge evend niet op klompe nee de maaid gaan?”

— „'k Moet 'r niks van hewwe, Wub.”

— „Hoor Louwtje 's! Wat gooit ie 't ver weg! Jonge, jonge, morgge evend 'r 't éerst op of en mit kermis 't lest thuis. Zoo benne ze: 'r niks van moete hewwe!”

— „Ze wulle d'r niet an mit me, Wub!”

— „Ken je denke, zo'n flinke boerejonge! 'k Wul je 'n 'r briefje van geve, dat Guurt 't mit je doet, as je 'r vraag. Jonge, Louw, ze wul zoo graag mit je 'eplaagd worre, as ze hier om boodskappe komt.”

Louw voelt 't warm worre in z'n bakkes, maar dikke Wub, die 'n span zoekt, merkt 't gelukkig niet.

— „Assieblieft, opskrijve maar, hè, voor je moeder; jij zel je geld wel noodig hewwe voor over 'n 14 dage. 'n Sigaar opsteke, Louw?”

— „'t Zel wel 'n klompe-stinkstok *) weze, die je in huis niet rooke ken; maar geef m'r op, d'r is nog al 'n beetje wind.”

— „Nej, Louw, je ken 'm gerust in je hoofd zette, as je morgge evend uit vrije gaan. We ziene de klante an, snap je.”

— „Genevend, Wub.”

— „Jonge, je vergeet je span, hier is 't. Nou, niet te druk hoor, morgge. Ok genevend.”

Louw slentert weer op den stillen dorpsweg.

„'n Rare kerel, die Wub!” mompelt ie.

„Ze plage 'r mit me! . . . En dat wul ze wel! . . . Nou, maar, dèn doet ze 't vast mit me!”

En Louw is 'r nou weer zoo zeker van as wat, dat ze 't doen zel.

Ja, zóó zel ie zegge, as ie 'r aanstons teuge komt: „He, Guurt, jij hier nog zoo laat? Dat treft. 'k Moest je net effies hewwe. As wij 'r 's same kerremis hiele, ik en jij; hoe zou je dat nou 's vinde?”

„En den wed 'k, dat ze 'n gat in de lucht springt van skik.”

Maar as ie dicht bij 't skool komt en deer naast meesters huis ziet staan, waar Guurt nou is, begint z'n vaste vertrouwe te wankele en z'n moed zakt in z'n klompe.

Nej, zoo zel ie 't toch niet doen. Ie zel aârs beginne. Zoo direkt maar op de man of vrage, 't is zo'n allemachtige durf.

Ie zel net doen of ie wat zoekt zoo in 't half donker op de weg. Ja, net, z'n nuwe spantouw zou ie 'estrooid (verloren) hewwe en dat zocht ie nou. Guurt zou van de âre kant komme, ja, en dèn zou ie zoeken, net doen of ie zocht.

't Was warm voor de tijd van 't jaar, vond Louw; je zou 't zoo warm niet meer verwachte.

Ja, ie zou zoeken, nee z'n spantouw. Dat ie deer nou niet eer an 'edocht had. Dat was makkelijk. Den zou Guurt komme, van de âre kant, en den zou ze vast vrage, „wat zoek je?” „'k Heb 'n nuw spantouw 'ehaald, Guurt,” zou ie zegge, „en 'n paar hutte bij dikke Wub, en nou hew 'k me span zoo maar niet meer. Hej 't miskien op de weg zien legge?”

Verdraaid warm was 't toch, 't leek wel zeumer en 't liep al aardig nee de herfst.

Ja, z'n span zou weg weze, en dèn ginge ze same zoeken, same, en dèn zou 't van zelf wel gaan, 'r vrage, zie je.

„'k Wou nou maar, dat ze kwam ok.”

Of Guurt de stille wensch vernomen heeft van Louw, die op den eenzamen dorpsweg haar in zenuwachtige gejaagdheid opwacht?

„D'r komt ze an! Nou zoeken!”

Zacht neuriënd van „Boven de sterren”, waar ze op-'t-zinge mee an de gang benne, komt ze nader.

Nog effies en ze is bij Louw, die 'm lam zoekt nee z'n span. Guurt neuriet niet meer. Ze heb 'ezien wie deer zoo an 't „zoeken” is. „Nou of nooit” denkt het kordate deerntje.

Ze is ok effies van streek, maar vast beslote Louw an de praat te krije over de kerremis.

— „Genevend, Louw, jij nog zoo laat op pad?”

D'r skiet 'n brok in Louw z'n keel en stotterend komt 'r uit: „Me — me span is weg!”

En zonder Guurt weerom te groete, of 'r nog 'n verklaring bij te geve, is Louw weer razend an 't zoeken.

In 'n oogenblik heb Guurt de kemedie 'emerkt en is nou zeker van 'r zaak.

Lachend zegt ze: „Die is 'n span weze hale en raakt 't onderweg kwijt; jonge, jonge, da's leep.”

*) „An de lijn staan” of „lijnen” = het wachten van een meisje op een vrijer in de dorpsherberg met kermis. Grappige beeldspraak, ontleend aan het boerenbedrijf.

*) 'n Sigaar, die je toe krijg op 'n paar hutte; niet veul zaaks natuurlijk.

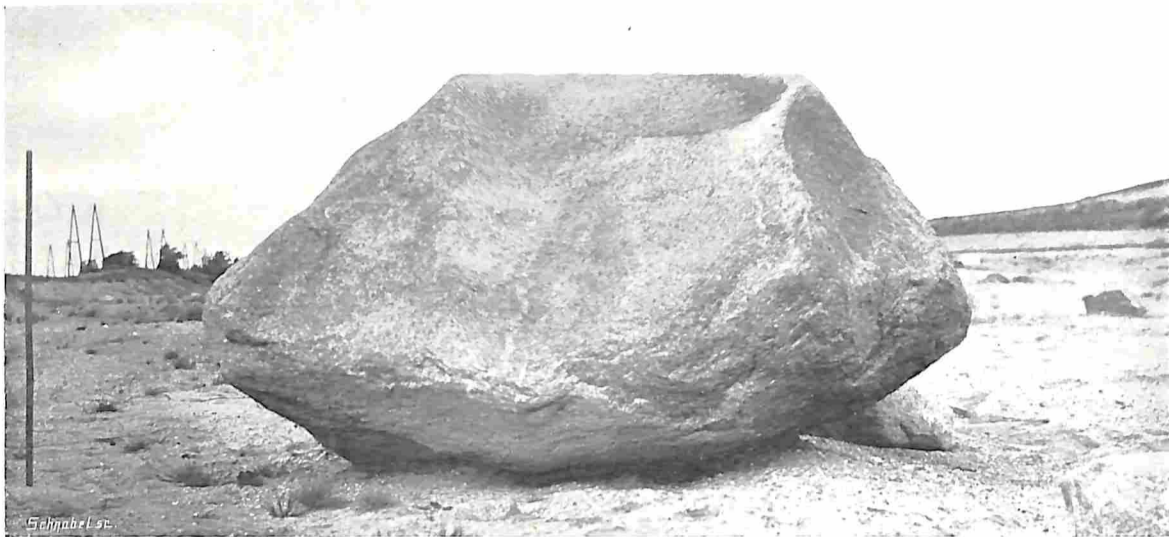

Foto Dr. A. J. M. Garjeanne. Gletschersteen in de zanderij tusschen Hilversum en Bussum; de staaf links is 1 Meter hoog.

Onder die gulle lach komt Louw wat tot z'n zelve.
 „Ja, zeg dat wel, Guurt; hej 't miskien zien legge?”
 „Wel nej ik! Denk je dá 'k om 'n spantouw geef as 't zoo dicht nee kerremis loopt? Maar jou heb morge-evend zeker te veul in je hoofd, 'espeuld!”
 „Morrege-evend, wat zou dat?”
 „Dat zel jij niet wete, Louwtje,” plaagt Guurt. „Jij zel niet wete waar je morge-evend heen gaan!”
 „'k Wou 't,” zegt Louw, „maar ze wulle mijn niet hewwe, 'k ken niet danse.”
 „Malle jonge, leer 't den. Vraag 'n maaid, di 't ken, den leer je 't van zelf.”
 't Wordt bij Louw erg raar onder z'n vest, hij voelt, dat ie 't nou wage moet. En eensklaps gooit ie 'r uit: „Leer jij 't me den, Guurt!”
 Louw trilt 'r van, dat ie 'r nou zoo maar vraagt, ja, zoo maar en heelemaal aars den ie van-buite 'leerd heb.
 „Nou, Louw, dat zelle we hewwe”, antwoordt Guurt, schijnbaar luchthartig, maar inderdaad zenuwachtig van vreugde. Gek, zie je, ze kon 'r eigenlijk wel van dranze.
 Louw begint plotseling hard-op te lache: „Dá's aardig, nou benne we 'r zoo maar in iens mee klaar voor kerremis. Had je dat 'edocht, Guurt?”
 „Nej,” zegt Guurt; en nou snikt ze van aandoening, „maar 'k had 't al zoo lang 'ehoopt.”

Puur zo'n poos toeve Louw en Guurt op de stille dorpsweg; en ze hewwe 't o, zoo druk. Maar nou en den is 't, of alle praat zoo maar in iens op is!.....
 Eindelijk komt Guurt an mit: „'t Is zonde, maar 'k moet ne huis, hoor; vader en moeder zelle wel zegge.”
 „Nou den, tot morrege-evend, Guurt!”
 „En kijk, Louw.” — Guurt moet 'm toch nog effies plage — „kijk, hier is je span!” (Ze neemt het zoo uit z'n hand.)
 Louw voelt, dat ie 'n kleur krijgt.
 „Me span!” En nou merkt ie eerst, dat ie 't vergete had te strooie (verliezen).
 „'k Had dadelijk al 'ezien, dat 't maar 'n smoessie was van je om 'r 'n begin an'te krijge.”
 „Pas op,” dreigt Louw, „as je 't teuge áre jonges of maaide zeg, den zel je zuur weze.”
 „Maar nou gaan we opstappe, hoor, of moet je nog langer zoeker?”
 En zoo brengt Louw op de Zaterdag-evend voor de groote Zondag al z'n kermismaaid thuis!

Van kerremis-houwe wier 't vaste verkeer en nou dut jaar Maai (Mei) benne ze 'etrouwd.
 En as Louw weer 's nee dikke Wub moet — die nog altijd in winkelware, touw en koedekke doet — om 'n span te koope, plaagt Guurt 'm nog wel 'r 's mit: „Houw't maar goed in je hande, Louw, je mocht 't weer 's kwijt rake.”
 M. KRAMER.

ZWERFSTEENEN.

DE vele reizigers, die dagelijks op het baanvak Hilversum-Amsterdam uit de raampjes kijken, zien aan de overzijde van de ijsbaan op een open terrein een massa steenen, grootere en kleinere, enkele zeer groote zelfs, die alle te voor-

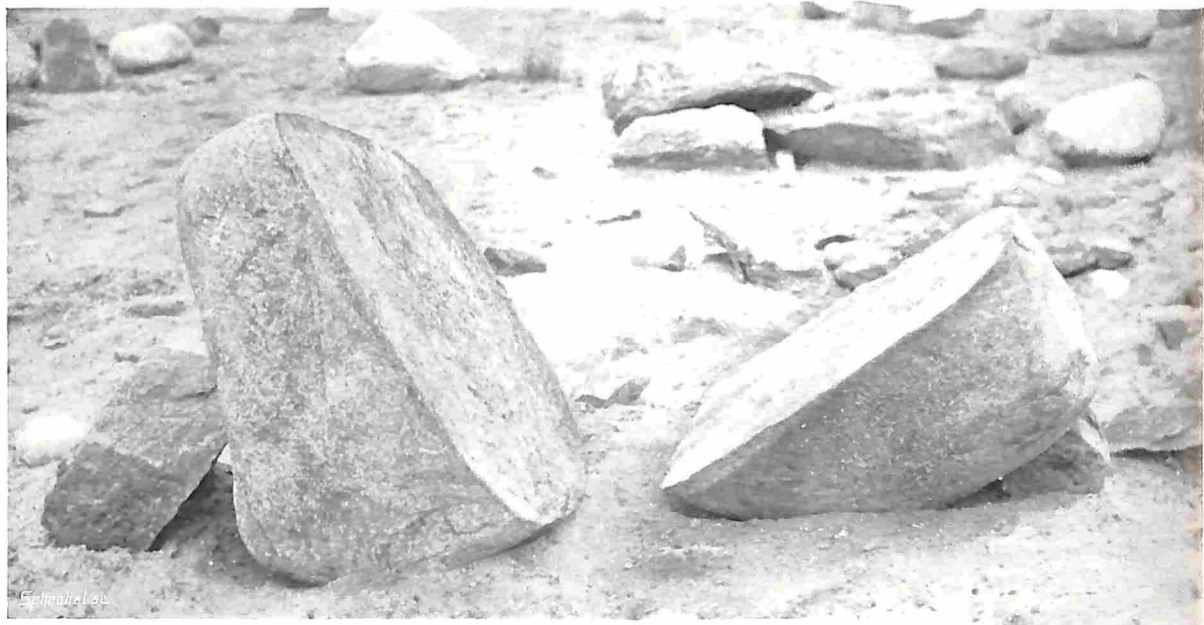

Foto Dr. A. J. M. Garjeanne. Splijting ten gevolge van afwisselende hooge en lage temperatuur; aan de ligging der steenen is niets veranderd. (Zandweg tusschen Hilversum en Bussum).

schijn gekomen zijn bij het afgraven van een zandrug.

Daar is, oppervlakkig gezien, misschien niet veel aan, maar toch valt een wandeling over dit terrein mee. Vlak bij de voormalige halte Craailo liggen zeer groote stukken rose veldspaat, met vettig glimmende breukvlakken, zonder eenig spoor van verweering. Dit wijst er reeds op, dat deze steenen nog slechts korten tijd aan de lucht kunnen zijn blootgesteld, wat ook uitkomt, daar eerst verleden jaar de zandrug is afgegraven, waaruit al deze steenen te voorschijn kwamen.

Naast de veldspaatstukken liggen brokken zeer grofkorrelig graniet, waarin het mica in groote, zilverglanzige schilfers mica in groote, zilverglanzige schilfers als vischschubben glinstert. Verder onderzoek der steenen overtuigt er ons van, dat hier nauwelijks iets anders ligt dan graniet in vele variëteiten, zandsteen en vuursteen. Dat alles ziet er nog gaaf uit, heel anders dan de steenen aan den kant van de ijsbaan, die er al een aantal jaren liggen en alle stadiën van verweering vertoonen. Maar toch is de vorm der grootere stukken, zooover ze niet bij 't afgraven gebroken of afgeschilferd zijn, er een bewijs voor, dat ze vóór hun verdwijning in den zandrug lang aan den invloed van weer en wind zijn blootgesteld geweest. Dat moet dus gebeurd zijn vóór of gedurende den tijd, dat deze steenen als zwerfsteenen door de reuzengletschers uit den ijstijd zijn meegevoerd naar ons land. De steenen, die *op* het ijs werden meegevoerd, zijn minder afgesletten dan die, welke *onder* het ijs aan den gletscherdruk blootstonden. Doch de steenen daar tusschen Hilversum en Bussum vertoonen zoo traai afgeronde kanten, als alleen door de werking van het water kunnen worden veroorzaakt. Sommige zijn er bij, die half gepolijste vlakken laten zien, dat terwijl vele elliptisch of bijna bolvormig geworden zijn. Dat afslijpen is waarschijnlijk gebeurd in den tijd, toen de gletschers begonnen terug te trekken en de groote hoeveelheden smeltwater groote gletscherbeken deden ontstaan, wier woest stroomende wateren, rijk aan opgeslibd zand, een krachtiger slijpende werking hadden dan die van een hedendaagsch, snelstroomend riviertje.

De kolossale zwerfsteenen in het Noorden van ons land wijzen er op, welke vrachten het ijs in dien tijd vervoerd heeft. Trouwens buiten ons land zijn nog heel wat grooter erratische blokken waargenomen. Dat echter in den Gooischen zandbodem óók aanzienlijke steenen voorkomen, bewijst het hierbij afgebeelde granietblok, dat dicht bij Bussum vlak bij den spoorweg te voorschijn gekomen is. Voor zoover ik heb kunnen nagaan is het het grootste zwerfblok, dat daar in al de jaren, waarin de H.S.M. er zand graaft, is gevonden. Op de foto ziet men links een, dicht bij den steen geplaatsten duimstok van 1 Meter lang, waaruit de afmetingen van den steen zijn af te leiden. Met het in den bodem weggezakte gedeelte mee, is de grootste hoogte 1.40 M., de grootste breedte 2.14 M.

Een zóo kolossaal blok is uit den aard der zaak minder heen en weer geslingerd door de smeltwaterbeeken dan de kleinere stukken. Vandaar dat dan ook alleen de basis van den steen zuiver afgeslepen is.

Wie door de kennismaking met dezen reus nog niet alle belangstelling in de verspreid liggende dwergen verloren heeft, kan nog eenige interessante geologische verschijnselen op datzelfde terrein waarnemen. Misschien het meest opvallend is een steen, of liever een steenenpaar, dat dicht bij de Craailo'sche brug ligt. Ze gelijken haast op een kaas, die middendoor gesneden is, zóo

volkomen plat is het vlak, volgens hetwelk de steen gespleten is. Ieder der helften is toevallig halverwege in zijn kanteling gestuit door een in de nabijheid liggenden steen, en men krijgt ook eerst den indruk, dat die twee steenhelften daar zoo zijn neergelegd.

Toch is dit heele splijtingsproces en de daarop gevolgde kanteling geen menschenwerk. Het zal gebeurd zijn in den koelen nacht, volgende op een warmen voorzomerdag. De snelle wisseling van koude en warmte hebben zulke sterke spanningen in den steen doen ontstaan, dat splijting volgen moest. Natuurlijk kan zulk een vlakke afsplijting alleen plaats vinden, wanneer de laagsgewijze bouw van den steen dit toelaat. Niet gelaagde steenen schilleren en brokkelen zeer onregelmatig af, bovendien gaat hier de splijting niet zoo plotseling.

Op hetzelfde terrein liggen ook zandsteenen. Daar zijn er vele onder, die uitstekend fraai gelaagd zijn, volkomen gaaf nog, waarbij de lagen uit verschillend materiaal zijn opgebouwd, en daardoor met groote duidelijkheid zijn waar te nemen.

Voor den belangstellenden en vooral vlijtigen snuffelaar is er tusschen zoo'n steenvoorraad nog wel iets te vinden. Vuursteenen met afdruksels van voorwereldlijke mosdiertjes, zeelelies, schelpen en zeeëgels, schitterende kwartskristallen, geel of rose gekleurd door enkele onzuiverheden (meest ijzer- of mangaanzouten), ingesloten in onaanzienlijke, bijna bolvormige steenen, bonte steenbrokken, die na slijping en polijsten prachtige prespapierleveren. Doch daarover wellicht een anderen keer; de bedoeling was thans alleen de aandacht te vestigen op de merkwaardige, steenen, hierbij afgebeeld.

VARIA.

Het Technisch bureau voor Tuin-, Bosch- en Landbouw, Spoorstraat No. 5 te Nijmegen, geeft een aardige brochure uit, die een goede voorlichting blijkt voor personen die deskundige voorlichting behoeven betreffende Aan- en Verkoop van vaste goederen en de exploitatie daarvan. Het boekje is versierd met een vijftal aardige illustraties en is op aanvraag verkrijgbaar bij bovengenoemd Technisch bureau.

SNEEUW.

ECHTE sneeuw winters zijn in de laatste jaren zeldzaam geworden in ons land. Ik bedoel daarmee niet, dat het weinig sneeuwt, want dat zal het

ieder jaar gemiddeld wel evenveel doen, maar wel, dat er een flink pak sneeuw valt, dat gedurende geruimen tijd blijft liggen. „Het is me een pretje,” hoor ik dezen en genen al zeggen. „sneeuw kan hij van ons cadeau krijgen, last en een vuilen boel heb je er van, anders niet.” Zij, die zoo mopperen, zijn wel hoofdzakelijk stadsmenschen, luidjes, die wellicht nooit een mooi sneeuwlandschap zagen en die bij het woord „sneeuw” dadelijk denken aan vuile en vieze straten, verontreinigd door de pekewagens der trams; aan straten bedekt met een chocoladekleurige brij, waar de best georganiseerde stadsreiniging weinig of niets tegen vermag. Met echte sneeuw heeft dit echter weinig anders dan de naam gemeen.

Hij, die zien wil wat sneeuw is, moet na een flinke sneeuw bui naar buiten, ver naar buiten gaan, bevrijd van allen invloed van de stad. Hij moet daar het zachte, smetteloos witte kleed zien, uitgespreid over velden en wegen. Hij moet de takken der boomen zien buigen onder het sneeuw pak, dat ze bedekt. Alles rondom hem moet wit zijn en het geluid van des wandelaars eigen voetstappen moet gedempt worden in het zachte tapijt. Treft daarbij het geluk, dat de lucht is opgeklaard, dat de zon alles met haar stralen beschijnt, zoodat de sneeuw kristallen schitteren als duizenden diamanten, dan levert een sneeuwlandschap een gezicht op, zoo schoon, dat men ieder jaar er naar hunkert het opnieuw te zien. En nog mooier, nog indrukwekkender wordt de aanblik des nachts, wanneer de maan alles met een zilverwit licht be-

straalt. Fabelachtig mooi wordt dan het landschap en hij, die dan in zijn tuin wandelt, denkt zich in een sprookjeswereld verplaatst.

Zoo iets kan echter alleen diegene genieten, die den moed heeft ook des winters buiten te blijven wonen, die aan de frissche, koude buitenlucht de voorkeur geeft boven de door kolendamp en rook bedorven stadsatmosfeer.

Ook hij, die in het bezit is van een tuin, zal graag zien, dat het sneeuwt, overtuigd, dat er geen betere bedekking voor talloze planten is, dan een flink pak sneeuw. Een bekend feit is het, dat er tal van alpenplanten zijn en ook planten, die uit Noordelijke streken komen, die hier te lande zeer dikwijls bevrozen, terwijl het in de streken, waar zij thuis behooren, aanmerkelijk kouder is dan hier. Velen vinden dat vreemd en kunnen zich niet voorstellen, dat planten, afkomstig uit streken, waar het somtijds meer dan een half jaar aanhoudend winter is, hier bij een niet zeer strenge vorst reeds dood gaan. Zij vergeten echter, dat deze planten in haar vaderland gewoonlijk, voordat het ernstig gaat vriezen, met een dik sneeuwkleed worden bedekt, een kleed zóo dik, dat de strenge koude ze niet bereiken kan. Deze bedekking missen zij hier maar al te dikwijls, vaak vriest het hier hard, voordat het sneeuwt en gerust durf ik zeggen, dat de planten uit de hoogere bergstreken, aan een dergelijke koude niet gewend zijn. Voegt men daar dan nog bij, het zeer afwisselende weer en vooral ook de groote vochtigheid, dan is het werkelijk geen wonder, dat er tal van alpenplanten zijn, die hier zeer slecht groeien, omdat zij des winters te veel te lijden hebben en die het best overwinteren bij een echten, ouderwetschen sneeuw winter.

Vraag er de boeren maar eens naar: niets zal hen liever zijn, dan sneeuw en hun winterkoren zal wel het minst te lijden hebben, wanneer het gedurende den tijd, dat het vroom, met een flinke sneeuwlaag bedekt was.

Hoe mooi het ook is en hoe gaarne hij het ook ziet, toch moet een tuinbezitter met sneeuw wat voorzichtig zijn, en al levert een besneeuwde tuin nog zoo'n fraai gezicht op, toch is het geraden, daar, waar zij kwaad kan doen, maatregelen tegen haar te nemen. Laat men korteren tijd van de ongerepte sneeuw genieten, doch laat dat genot niet zoo lang duren, dat eenige planten er onder lijden en vooral de Conifeeren en andere bladhoudende heesters doen dat vrij erg.

Wandelt men na een flinke sneeuw bui in zijn tuin en verlustigt men zich in het fraaie en toch zoo eigenaardige gezicht, dat dan de Naaldboomen opleveren, dan zal men ook duidelijk kunnen opmerken, dat de takken, die gewoonlijk een weinig schuin naar boven gericht zijn, doorgezakt en een zuiver horizontalen stand aangenomen hebben, ja, somtijds niet weinig neergebogen zijn.

Natuurlijk wordt dit veroorzaakt door het gewicht van de sneeuw, die op de uiteinden der takken gewoonlijk het dikst ligt. Wordt daar nu niets aan gedaan en blijft de sneeuw lang op de takken liggen, dan zal men zien, dat dezen, wanneer zij weggedood is, niet meer haar natuurlijke stand innemen, doch doorgezakt blijven. Welke moeite men ook doet, de takken nemen haar natuurlijke houding niet meer aan, en de zoo fraai gevormde Conifeeren hebben veel van haar mooi voorkomen ingeboet. Iets anders zal men dan echter ook nog zien, iets wat gewoonlijk niet aan de inwerking van de sneeuw geweten, en dat daar toch wel degelijk door veroorzaakt wordt, n.l. dat de naalden of bladeren alle bruin geworden zijn en de anders zoo frisch groene boomen hun levendige kleur geheel verloren hebben. De bruin geworden naalden sterven zeer spoedig en vallen af; de anders ondoorzichtbare boomen zijn dun en ijel geworden. Ook dit is aan de sneeuw te wijten.

Voor al in de nabijheid van steden zal men daar meer last van hebben dan op het platte land en in de laatste jaren is dit euvel aanmerkelijk verergerd. Waaraan is nu deze vernielende invloed van de sneeuw te wijten, zal menigeen vragen.

Als bekend mag worden verondersteld, dat het gebruik van steenkolen in den lateren tijd aanzienlijk is toegenomen: turf en hout worden niet zoo heel veel meer gestookt. Nu bevat de steenkool steeds in meerdere of mindere mate zwavelsteen, dat bij de verbranding overgaat in zwavelig zuur. Dit zwavelig zuur ontsnapt uit de schoorsteenen, wordt door de stoffen der damp-

BOOMEN MET SNEEUW BEDEKT.

SNEEUWGEZICHT IN EEN GROOTEN TUIN.

kringslucht opgeslorpt, waarna het met de zuurstof der lucht tot zwavelzuur wordt geoxydeerd. Het spreekt wel van zelf, dat de hoeveelheid zwavelzuur, die op deze wijze in de lucht ontstaat, geheel samenhangt met de meerdere of mindere hoeveelheid steenkool, die verbrand wordt, en zoo zal de lucht in de omgeving van vele fabrieken er aanmerkelijk meer mede verontreinigd zijn dan op het platte land. Om fabrieksplaatsen heeft men o.a. gevonden, dat zich in één liter regenwater 0,02 gr. zwavelzuur bevond.

Nu heeft sneeuw de eigenschap om, terwijl zij valt, een groote hoeveelheid van dit zwavelig zuur op te nemen en ook, wanneer zij reeds gevallen is, gaat zij daarmee voort. Dit zuur wordt, onder den invloed van de dampkringslucht, spoedig in zwavelzuur omgezet, zoodat gerust gezegd kan worden, dat de sneeuw dan een zwavelzuurhoudende stof is.

In het Tijdschrift „Der Naturforscher” publiceerde Dr. Sendtner eenige sneeuw-onderzoekingen, die voor den plantenliefhebber werkelijk niet van belang ontbloeit zijn.

De sneeuw, die in de nabijheid van een groote stad gevallen was, werd nauwkeurig door hem onderzocht en daaruit bleek, dat in versch gevallen sneeuw ongeveer gelijke hoeveelheden zwavelig zuur en zwavelzuur werden aangetroffen. Toen hij haar echter onderzocht, nadat zij slechts één etmaal was blijven liggen, bleek er bijna uitsluitend zwavelzuur in aanwezig te zijn. De hoeveelheid zwavelig- en zwavelzuur bij het eerste onderzoek bedroeg op 1 Kilo sneeuw ongeveer 7 à 8 milligram.

Hoe sterk het opslorpend vermogen van sneeuw echter is, bleek duidelijk toen de sneeuw, nadat zij veertien dagen gelegen had, weder onderzocht werd. In één Kilo sneeuw werd toen toch niet minder dan 61 milligram van deze zuren gevonden. Ten einde te vergelijken in hoeverre de uitdampingen van een stad op dit percentage invloed uitoefenen, werd ook de sneeuw onderzocht, genomen van een plek op 7 K.M. van eerstgenoemde verwijderd en treffend is het, dat de sneeuw, die hier even lang gelegen had, slechts 7 milligram zwavelzuur bleek te bevatten. Bekend is het, dat gebouwen, waaraan veel natuursteen is ge-

bruikt, des winters veel te lijden hebben en dat deze steen spoedig verweert. Vrij algemeen werd dit vroeger toegeschreven aan het regenwater, dat in de poriën drong en daarin bevroor, doch nu blijkt duidelijk, dat ook de sneeuw op dergelijken steen een verwoestende invloed uitoefent. Nog veel kwader echter is deze invloed op het plantenweefsel en niet alleen de Conifeeren, doch alle bladhoudende heesters, als: *Acuba's*, *Buxus*, *Hulsten*, *Rhododendron's* en enkele *Prunus*-soorten, zooals *Pr. Laurocerasus* *Pr. lusitana*, en meerderen hebben zeer van de sneeuw te lijden, zoodat het geraden is er maatregelen tegen te nemen. Slechts door één middel kan men het kwaad voorkomen, n.l. door de sneeuw, kort nadat zij gevallen is, van de heesters te schudden.

Hij die, nadat het 'snachts flink gesneeuwd heeft, door zijn tuin wandelt en zich verheugt in den aanblik van het vreemde voorkomen zijner groenblijvende boomen, be-

dekt als zij zijn door het reinwitte kleed, zal er zonde van maken, dit te verstoren. Toch is het noodig en hoewel noode, zal hij een stok nemen en stuk voor stuk, door ze flink te schudden, zijn heesters van hun last bevrijden, waardoor hij én den vernielenden invloed van de sneeuw én het doorbuigen van de takken tegelijkertijd voorkomt. Vooral in en bij grotere steden moet daar niet te lang mede gewacht worden. Buiten, waar de sneeuw zooveel minder verontreinigd is, behoeft men er zoo'n bijzondere haast niet mede te maken, hoewel het toch ook niet verzuimd mag worden.

Zoo heeft, even als alles, ook de sneeuw haar voor en haar tegen. Zoo nuttig als een sneeuwdek voor tal van vasteplanten is, zoo schadelijk is zij voor de groen blijvende heesters. Het laatste kan men echter voorkomen en zijn de heesters van haar last bevrijd, dan blijft de tuin haar eigenaardig, aantrekkelijk voorkomen behouden, een voorkomen, dat ieder, die gevoelig is voor wat werkelijk mooi is, zal aantrekken en dat men slechts genieten kan in een echten sneeuwwinter.

E. TH. W.

CONIFEER ONDER DE SNEEUW.